

Irene Polo, retrat d'una època

La mirada femenina en el periodisme de la II República

Anna Martínez i de Mas

Treball final de grau en Llengua i Literatura Catalanes

Universitat Oberta de Catalunya

El Masnou, 31 de maig de 2020

Directora: Maria Dasca Batalla

Agraïments

A la directora Maria Dasca Batalla, pel seguiment i bons consells.

A les professores Elvira Altés i Neus Real per facilitar-me materials per poder desenvolupar el meu treball.

A tot l'equip de tutors i consultors que contribueixen que sigui possible seguir estudiant al llarg de tota la vida.

A la meva família, que m'ha transmès l'amor per la nostra llengua.

Als amics i amigues que m'han acompanyat durant més d'una dècada en els meus estudis.

Especialment, a la Júlia, l'Helena i la Urgell, que han nascut literalment enmig de connexions, PACS i exàmens del Grau de Llengua i Literatura catalanes. I al Gerard, sense el qual no hagués pogut fer créixer la família i sostenir estudis i feina.

Irene Polo, retrat d'una època

La mirada femenina en el periodismo de la II República

ABSTRACT:

L'obra d'Irene Polo, com la de María Luz Morales, Anna Murià, Aurora Bertrana o Teresa Arquimbau, representa l'entrada del periodisme femení durant uns anys especialment convulsos a Catalunya. Entre dues dictadures i en el marc de l'obertura política i social de la II República espanyola en què les dones engegaren un procés de reivindicació de drets, la periodista donà veu tant a les dones com a les causes socials i polítiques de l'època, tal com es pot comprovar en els seus articles entorn al dret a vot de les dones.

El present TFG pretén identificar les principals característiques socials i polítiques dels anys trenta, com ara el dret de vot femení o les lluites laborals, a través del periodisme literari, així com conèixer el paper de la dona en la vida periodística i literària del període d'entreguerres a nivell general i, concretament, estudiar la figura d'Irene Polo en el marc del periodisme literari de la II República.

A més, després després d'introduir la trajectòria personal i professional d'Irene Polo analitzarem els articles de la periodista a partir del buidatge dels articles publicats a la premsa de l'època. En l'anàlisi d'aquests materials ens centrarem en l'estil dels seus articles i les característiques que el defineixen així com els temes principals sobre els quals escriu l'autora. La nostra hipòtesi és que el periodisme de Polo pretén visibilitzar situacions de vulnerabilitat de sectors desfavorits i que, per tant, es tracta d'un periodisme compromès amb la república.

Paraules clau: Irene Polo, dones, periodisme, II República, societat

Índex

0. Introducció.....	4
1. Estat de la qüestió	5
2. Context històric	7
3. El periodisme literari dels anys trenta	9
3.1 La premsa catalana durant la II República.....	10
3.2 Principals publicacions dels anys 30 on col·laborà Polo.....	13
3.3 El paper de la dona en la vida periodística i literària del període d'entreguerres .	17
4. Trajectòria biogràfica i professional d'Irene Polo.....	19
4.1 Les seccions dels diaris on col·laborà Polo	23
4.2 L'estil: anàlisi del periodisme d'Irene Polo.....	24
4.3 Els temes	27
4.4 El paper de la dona.....	37
5. Conclusions	39
6. Bibliografia.....	42
7. Annex: Taula cronològica amb els articles d'Irene Polo.....	45

0. Introducció

Els anys trenta del segle passat foren uns anys convulsos. Després de la dictadura de Primo de Rivera, amb polítiques centralitzadores i uniformitzadores, es mantenien les estructures socials tradicionals, malgrat certs aires de modernitat europeus i americans sobretot a Catalunya. Les eleccions de 1931 portaren al triomf de les esquerres i a la instauració de la II República, al restabliment de la Generalitat de Catalunya i a l'aprovació de l'Estatut de Núria, així com el debat sobre el sufragi femení, la progressiva incorporació de les dones al món del treball assalariat i la creixent presència social d'aquestes en espais que tradicionalment havien estat reservats als homes.

El periodisme va ser un dels àmbits en què les dones s'anaren incorporant. Destaquem, per exemple, la trajectòria de María Luz Morales, que escrivia en castellà i que acabà esdevenint directora de *La Vanguardia* durant la guerra, o noms com els d'Aurora Bertrana, Anna Murià o Rosa Arquimbau, que també es dedicaren al periodisme i a l'escriptura. D'entre totes elles, però, destaca el nom d'Irene Polo, periodista que donà veu tant a les dones com a les causes socials i polítiques de l'època.

Durant els anys trenta, el periodisme evolucionà molt a causa del desenvolupament dels nous mitjans de comunicació, la ràdio i el telèfon, que influïren en la forma d'informar. El periodisme literari de Polo es caracteritza per expressar de forma fresca, innovadora i atrevida els esdeveniments d'actualitat, aportant-hi, també, una visió subjectiva sense menystenir la vessant formal del text informatiu. Els seus reportatges es publicaren en revistes i setmanaris de diversos formats, molts d'ells vinculats a partits polítics.

A partir de l'estudi dels articles recollits a les diferents revistes de l'època (publicats entre el 12 de juny de 1930 i el 28 de gener de 1938), analitzarem l'estil i els temes principals sobre els quals escriu l'autora, que versen des de temes aparentment banals com la moda, el món del cinema o *les cases d'empenyo*, fins a temes de gran transcendència política i social, com la situació dels miners de Súria o a la mendicitat a la ciutat de Barcelona. La diversitat d'articles que escrigué Polo, molts dels quals ocupen les portades dels diaris, han estat classificats en les categories següents: política, societat, moda, cultura, món laboral, economia, turisme o altres, com educació, salut, transport públic o periodisme.

La primera part del treball se centra en l'explicació del context històric de l'època i la situació política del moment, la qual condicionava, sobretot, el contingut de l'activitat periodística. Així mateix, també inclou la descripció del periodisme dels anys trenta, les característiques del periodisme literari que practicava Irene Polo, així com una panoràmica de les diverses revistes i diaris on aquesta publicava i el paper de la dona en la vida periodística i literària.

A continuació, la segona part del treball aprofundeix en la trajectòria d'Irene Polo, centrant-se en els aspectes formals que caracteritzen el seu estil en el marc de la modernitat de la II República i les noves formes de comunicació i, també en relació amb els temes sobre els quals escriví. Per fer-ho, ha estat oportú fer un buidatge dels articles que escriví la periodista, que foren aproximadament uns tres-cents, tot i que només se n'han localitzat 217, atès que alguns dels seus articles no foren signats o no s'han localitzat. Algunes de les revistes han estat convertides al format digital i es poden consultar o bé a l'Arxiu de Revistes Catalanes Antigues – ARCA – (*Imatges, La Humanitat, La Rambla*) o bé, a l'Hemeroteca digital d'Esquerra Republicana de Catalunya (*L'Opinió, Última Hora*). Altres revistes, com, per exemple, *L'Instant*, ha hagut de ser consultada a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, en format de microfilm.

1. Estat de la qüestió

El periodisme dels anys de la II República ha estat estudiat per autors com Casasús, que sosté que “*El moviment de la Renaixença cultural potencià un primer gran desenvolupament de la premsa a Catalunya*” (CASASÚS: 2015: 161), d'una vitalitat extraordinària quant al periodisme, i que descriu els anys vint i trenta com una etapa de “modernització” que s'estroncà amb el franquisme. Al seu llibre *Cosas vistas, cosas leídas: la edad de oro del periodismo literario en Cataluña, España y Europa*, que consta de tres parts, Casasús aprofundeix en la descripció, anàlisi i reflexió entorn als aspectes metodològics del periodisme literari a Europa durant el període d'entreguerres; en la segona part, analitza algunes plataformes i autors precursors de la modernització del periodisme a l'estat espanyol i a Catalunya; i, finalment, inclou sis estudis de diversos autors de periodisme literari català des de la dictadura de Primo de Rivera fins l'esclat de la Guerra Civil Espanyola. Malgrat que Casasús no aprofundeix en la figura

de Polo, sí que contextualitza l'època i les característiques del periodisme que aquesta practicà.

Quant al paper de les dones, cal destacar el llibre, resultat d'una tesi doctoral, de Neus Real, *Dona i literatura a la Catalunya de preguerra*, que fa una panoràmica de la dona i la literatura durant els anys trenta i la guerra civil. L'estudi de Real inclou un capítol sobre periodisme i dones periodistes on menciona, evidentment, la figura d'Irene Polo, que destaca per la seva importància no només quant al fet que fos una de les primeres dones dedicades únicament i exclusivament al periodisme sinó per la seva aportació al món del periodisme, fet que es posà de rellevància en el sopar de comiat abans de marxar cap a Amèrica (REAL: 2003: 204-209).

Per la seva part, Elvira Altés publicà el llibre *Les periodistes del temps de la República* amb l'objectiu de restituir la memòria de les dones periodistes que contribuïren al debat polític i social del país, fent una exposició del rerefons històric, el món periodístic dels anys trenta i el fet de ser dona, així com la recerca sobre qui eren aquestes periodistes, on publicaren i sobre quins temes ho feren. El llibre constitueix la primera part de la seva tesi titulada *Dona i literatura en els anys trenta: la narrativa de les escriptores catalanes fins a la guerra civil* (ALTÉS: 2007).

El nom d'Irene Polo apareix fugaçment en molts dels estudis en els quals es parla del periodisme dels anys trenta. Aquests estudis comparteixen la idea que Polo era una veu amb caràcter propi, amb una escriptura de caràcter espontani i fresc, que es va fer un nom respectat en el món del periodisme, bàsicament masculí. Tanmateix, la vida periodística de Polo és relativament curta perquè es va veure estroncada pel seu exili i posterior suïcidi als 32 anys.

Pel que fa als estudis centrats en Irene Polo, cal destacar el cas de Sergi Doria i Alburquerque, que ha investigat els inicis de la reportera als setmanaris *Mirador* i *Imatges*, la revista que esdevingué “tub d'assaig” d'una generació que apostà pels reportatges dinàmics, les entrevistes sobtades i un ritme radiofònic. Doria considera l'obra de Polo com un conjunt de cròniques urbanes i inèdites, amb un tractament original dels personatges entrevistats i una manera d'escriure característica (DORIA: 2008). També Mar Casas ha estudiat l'obra d'Irene Polo que defineix com a obra testimonial en tant que serveix per conèixer la realitat del seu temps, l'univers subjectiu de la seva gent i el reflex de la seva vida (CASAS: 2016).

A més, el nom d'Irene Polo apareix en diverses antologies de biografies com a dona d'especial rellevància del període. Concretament, la seva obra ha estat recopilada per Glòria Santa-Maria i Pilar Tur a *La fascinació del periodisme: cròniques (1930-1936)* (2003) i per Ana Crespo a *Irene Polo, una reportera excepcional. Recull d'articles (1930-1938)* (2018). El primer recull cinquanta-nou títols tal com els va escriure la periodista, des de 1930 fins el 1936, just quan s'embarcà cap a Amèrica. En canvi, el segon abasta un període més gran de Polo, ja que inclou des del segon article que escriví a *Mirador* fins al darrer que publicà a *Meridià*. Tanmateix, es compon de 25 peces adaptades per ser incloses a una col·lecció de lectura fàcil. Amb tota aquesta bibliografia i l'anàlisi dels textos de Polo, espero poder reconstruir la veu i l'estil de Polo a partir de la seva relació entre les cròniques i la realitat.

2. Context històric

Els esdeveniments polítics i socials dels anys trenta marcaren l'activitat periodística del període, un temps en que es visqué una situació de crisi i descontentament general a l'estat espanyol des dels anys vint. Primo de Rivera dugué a terme un cop d'estat i establí, entre el 13 de setembre de 1923 i el 28 de gener de 1930, una dictadura que pretenia constituir un govern estable amb fonaments propis però influït pel feixisme italià.

A Catalunya, l'arribada de Primo de Rivera va tenir el suport inicial dels sectors de l'alta burgesia conservadora davant el recel vers l'anarquisme però, tot i l'inicial manteniment de la Mancomunitat, la dictadura acabà prohibint partits, associacions i institucions catalanes. La Mancomunitat fou definitivament suprimida el 1924 i es prohibí l'ús de la llengua i la bandera catalanes en l'administració i vida pública.

La crisi de 1929, però, va fer augmentar el clima d'oposició a la dictadura i, després de la pèrdua de suport d'Alfons XIII, Primo de Rivera dimití el gener de 1930. Amb el Pacte de Sant Sebastià (17 d'agost de 1930), els partits polítics republicans es posaren d'acord en un canvi polític que inclogués l'autonomia política de Catalunya dins l'esperada República.

Les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 determinaren la caiguda de la monarquia i Francesc Macià, líder d'Esquerra Republicana de Catalunya, proclamà

unilateralment “*la República catalana a l’espera que els altres pobles d’Espanya es constitueixin com a Repúbliques, per formar la Confederació Ibèrica*” el dia 14 d’abril, poc abans que a Madrid es proclamés la II República espanyola. Finalment, s’arribà al pacte que Catalunya comptaria amb una administració pròpia, la Generalitat de Catalunya. Polo escriví més endavant algun article sobre els traspassos de competències.

Durant la II República, quan el catalanisme fou hegemònic, s’aprovà l’Estatut a Núria en referèndum, que posteriorment fou modificat i aprovat a les Corts espanyoles el 12 de setembre de 1932. De les eleccions del 20 de novembre en sortiren Francesc Macià com a President del govern, i Lluís Companys com a President del Parlament, ambdós entrevistats per la periodista.

El novembre de 1933 se celebraren unes segones eleccions a Espanya en què guanyà la coalició del Partit Republicà Radical d’Alejandro Lerroux, *l’emperador del Paral·lel*, amb un discurs republicà, anticlerical i espanyolista, adreçat als treballadors, i la CEDA de José Maria Gil Robles, iniciant-se l’anomenat Bienni Negre i en què s’agreujaren les relacions entre el govern d’esquerra de la Generalitat i els governs de centredreta de Madrid.

El 6 d’octubre de 1934, el president Lluís Companys va proclamar l’Estat Català de la República Federal Espanyola, com a conseqüència de la involució conservadora de la república. Aquest intent secessionista va desembocar en l’empresonament dels membres del Govern de Catalunya, de qui Irene Polo cobrí periodísticament el seu arrest al vaixell *Uruguai* i el posterior judici.

Les diferències entre el Partit Radical i la CEDA conduïren a unes noves eleccions el febrer de 1936 que donaren la victòria al Front Popular, període caracteritzat per un clima de confrontació, com es veu al darrer article que Polo publicà abans del seu viatge a Amèrica, fins a l’aixecament militar de Francisco Franco el 17 de juliol de 1936: “*la gent està exitadíssima. (...) I penseu que el país, tota la massa del país, adolorida i indignada, està a punt d’explotar*” (*Última Hora*: 5/02/1936).

3. El periodisme literari dels anys trenta

Els intel·lectuals dels anys trenta s'implicaren en política a l'estat espanyol ja que es presentaven “*con suficiente autoridad cultural e independencia política como para defender valores de carácter universal como eran la verdad y la justicia*” (PLA: 2014: 218). Per aquest motiu, s'establiren relacions estratègiques d'interès i de complicitat entre grups de poder, es compartiren causes ideològiques, i es crearen partits polítics i grups intel·lectuals.

Tanmateix, els intel·lectuals no eren, als anys trenta, només escriptors, artistes o acadèmics sinó també periodistes, que vivien de les publicacions periòdiques en revistes i premsa, on escrivien entrevistes, traduccions, articles, cròniques i reportatges i que, per tant, treballaven al servei d'una empresa que calia que fos rendible. Així, “*el reportero debía desempeñar una función social importante en un momento histórico en que (...) la sociedad europea mostraba su deseo de ponerse a trabajar y divertirse*” (PLA: 2014: 229).

Els motius que fan que el temps de la II República sigui un moment d'aflorament del periodisme literari eren, d'una banda, la necessitat econòmica, que implica una professionalització del sector i, de l'altra, la capacitat dels diaris de donar a conèixer els autors, els quals trobaven en els diaris la possibilitat d'arribar a un públic ampli. Tanmateix, cal afegir-hi “*el deseo de realizar una labor cultural y/o política eficaz, el imperativo moral de predicar sus ideas a sus conciudadanos, desde la tribuna pública que es el periódico*” (MONTESA: 2003: 25).

Els reportatges literaris neixen amb les oportunitats tecnològiques i estan dirigits a un públic lector molt ampli però el que diferencia el periodisme literari d'altres formes de periodisme és la inclusió del llenguatge literari, la composició de textos i l'ús de diverses formes d'estil amb diversa sensibilitat més enllà de les dades i de fórmules expressives prefixades. Albert Chillón destaca que el periodisme literari ofereix “*prosa d'alta qualitat, mirades complexes, interpretacions aprofundides*” (RIUS: 2016) i destaca que, a més, no pot ser objectiu del tot encara que sí que pugui ser rigorós (CHILLÓN: 1998).

Pla, l'obra del qual marca el punt d'inflexió entre el costumisme del segle XIX i el nou i coetani reporterisme, defineix el reportatge al seu llibre *Les Amèriques*, com a “*tarea periodística; es un trabajo de información servida con amenidad, de fácil acceso; un*

esfuerzo de observación y descripción limitado en el tiempo y el espacio. Las pretensiones de un reportage estan deliberadamente sujetas a la momentaneidad y contiene, por tanto, elementos de fugacidad” (CHILLÓN: 1999: 163).

El periodisme d'aquesta època, que consisteix en “*la dialèctica entre l'objectivitat i la interpretació amb la utilització de recursos literaris*” (CANOSA: 2016: 198), doncs, abandona les convencions informatives i té un caire més humà, a través de la incorporació d'introduccions i comiats, de descripcions i preguntes irresoltes, o la inclusió de diàlegs.

El periodisme de Polo, com es veurà més endavant, que intenta adoptar diversos punts de vista, inclou aquestes característiques: l'atenta observació de les situacions, l'ús d'un llenguatge i un estil literari, i la inclusió d'una interpretació pròpia de la realitat.

3.1 La premsa catalana durant la II República

La II República contribuï a la transformació del periodisme allunyant-lo del periodisme polític i prenent un caire més informatiu, gràcies als avenços tècnics i la conseqüent diversificació de gèneres periodístics.

Durant la II República (1931-1936), sortiren a Barcelona diaris i setmanaris com *La Veu de Catalunya*, *La Publicitat*, *El Matí* i *La Nau*, així com *L'Opinió*. Al 1931 arribà, en paraules de Carles Soldevila, la maduresa periodística de Catalunya, etapa que es pot qualificar com la República dels periodistes. El nou periodisme es basava en “*la visibilitat (noves narratives periodístiques i tecnològiques) i la identitat (la singularitat política i cultural d'una nació amb desig d'autogovern)*” (CANOSA: 2016: 183). Apareixeren mig centenar de capçaleres amb un tiratge aproximat de 600.000 exemplars, amb un alt volum de publicacions locals i especialitzades, impulsades per la contribució de l'Església, dels partits polítics catalans o d'intel·lectuals així com publicacions humorístiques d'influència creixent (*Cu-Cut!*, *Papitu*, *Xut!*), magazins d'alta qualitat (*D'ací i d'Allà*) o la premsa literària i cultural.

Es parla, doncs, d'un estil nou contraposat a la censura de l'època anterior en el qual el periodista s'erigí com l'encarregat de mostrar la realitat en el marc d'una creixent diversitat periodística, l'heterogeneïtat de perfils professionals, la proliferació de nous

gèneres periodístics (entrevista, crònica, articles breus, reportatge), la visibilitat de temes relacionats amb les societats modernes (espectacles, esports, moda, oci, successos, etc.), l'audiovisualització de la realitat, el paper social del periodisme, la implantació d'un model singular basat en la realitat i la ficció, l'aparició de les primeres línies de recerca i teorització del periodisme català, la incorporació de la dona al món periodístic, la influència i intercanvis amb el periodisme estranger (Estats Units) i la creixent importància de la publicitat com a aparador de la modernitat.

Cal destacar, però, que després de l'intent de cop d'estat del general Sanjurjo de 1932 i la instauració del bienni negre (1933-1936), la censura reaparegué i el periodisme català es veié afectat per suspensions, multes, empresonaments, exilis, etc., tal com denuncià Irene Polo en el seu primer article l'1 de gener de 1935 a *L'Instant* titulat "1934-1935. Hores de quarto fosc. Ningú vol parlar [tros censurat]. Dos entrevistes fracassats".

Tanmateix, els periodistes dels anys trenta es comprometeren amb la llibertat i la democràcia centrant "*su atención en las manifestaciones superficiales de la vida social y (...) convencidos de que estas manifestaciones supuestamente insignificantes eran más determinantes que los propios juicios que pudiera emitir una época sobre ella misma*" (PLA: 2014: 231). Així mateix, els lectors de premsa de la II República apreciaven els articles d'opinió bel·ligerants, apassionats i combatius en consonància amb la polarització social de l'època.

El periodisme d'investigació, de la mà de reporters que buscaven "*atacar la realitat des de totes les perspectives possibles*" (CANOSA: 2016: 188), va ser un dels gèneres que van agafar més força durant la República, parlant sobre temes de denúncia social com ara la vida als *barris baixos*, les penúries de les mines (tema tractat per Irene Polo), la denúncia del pistolisme, etc. Per tant, es tractava d'un tipus de periodisme arriscat i influït per un caràcter detectivesc d'investigació.

Per realitzar aquests reportatges, els professionals aplicaren tècniques de ficció a la realitat, aportant-hi, doncs, la seva pròpia mirada, amb una gran documentació i recerca de fonts, tal com es feia internacionalment: "*El reportatge esdevindrà referent per al naixement dels futurs diaris catalans populars, més de masses, més audiovisualitzats, i que hauran virat, definitivament, la seva mirada periodística cap als Estats Units, en comptes de cap a Europa*" (CANOSA: 2016: 189).

Els reportatges de Polo poden ser considerats d'investigació perquè “no només perquè descobria nous temes, sinó perquè sovint en descobria els motius que ocultaven els protagonistes, encara que per a fer-ho hagués de viure situacions extremes o perilloses” (ALTÉS: 2007: 86). En aquest sentit, en destaca l'article “Com ha donat el primer pas el feixisme a Espanya”, publicat a *L'Opinió* el 24 d'abril del 1934, en el qual es va fer passar per feixista, camuflada en un cotxe d'un simpatitzant de Gil Robles i assistir a l'acte organitzat a l'Escorial per les Juventudes de Acción Popular.

Polo esdevingué, doncs, pionera quant al periodisme d'investigació i de denúncia, no només pels seus reportatges i entrevistes per desemascarar el feixisme sinó també gràcies als seus reportatges sobre les condicions de vida dels miners de Sallent o la mendicitat a Barcelona, així com sobre els mètodes emprats per la FAI.

Una altra característica de la premsa durant els anys trenta era el paper que aquesta jugava per als partits polítics, “la premsa de masses (...) no era sols una finestra al món sinó que contribuïa a construir la imatge del món on inserir l'experiència quotidiana individual i col·lectiva” (BALCELLS: 2010: 21) i, per tant, la tinença de periòdics suposava una eina que podia facilitar el seu èxit electoral o bé el reflex d'un corrent d'opinió determinat.

Així doncs, Esquerra Republicana de Catalunya, que era la primera força mediàtica, reflectia les diferents sensibilitats del partit en els seus diaris, com ara *L'Opinió*, *la Humanitat* o *Última Hora*, on escriví Irene Polo.

Pel que fa a la premsa adreçada a les dones, a principis de segle se'n poden destacar de tres tipus. En primer lloc, aquella referent a la moda, que ha perviscut fins l'actualitat. En segon lloc, aparegueren als anys vint i trenta les anomenades revistes higienistes en les quals es feia difusió de consells i mesures per criar fills més sans o sobre com havia de ser el comportament adient de les dones. Finalment, també aparegueren revistes amb un cert caire feminista, en les que les dones s'incorporaren a la direcció, com és el cas de Carme Karr a *Feminal* (1907-1917).

A més, alguns dels periòdics i revistes de l'època incorporaren seccions o suplementes adreçats a dones que comptaven amb la participació d'Irene Polo, Rosa Maria Arquimbau, Llucieta Canyà o escriptores com Anna Murià o Aurora Bertrana. A *La Rambla* hi trobem, primer, la secció “Les dones intervenen” i, més endavant, la secció

“Fèmina 1932”; a *La Humanitat* o *La Publicitat*, Llucieta Canyà també escribí a la secció “Món Femení” de *La Veu de Catalunya* (1899-1937), periòdic que fins a la guerra pertanyia a la Lliga Regionalista; i Anna Murià a *La Nau* (1927-1933), diari liberal que representava Acció Republicana i que en l'última etapa fou l'òrgan d'Unió Democràtica de Catalunya.

Totes aquestes revistes són, segons afirma Elvira Altés a *Les periodistes del temps de la República*, la constatació de la importància creixent que es donava a les dones, tant com a lectores, com a protagonistes dels esdeveniments o com a autores.

Tanmateix, l'auge de la premsa catalana, tant la generalista com la de la premsa femenina, es veié truncat de forma extraordinària amb el nou cop d'Estat i l'esclat de la Guerra Civil espanyola.

3.2 Principals publicacions dels anys 30 on col·laborà Polo

Polo va escriure a *Mirador*, *Imatges*, *Films Selectos*, *Gran Proyector*, *La Rambla*, *La Humanitat*, *L'Opinió*, *L'Instant*, *El Be Negre*, *Última Hora*, *Mundo Gráfico*, *La Veu de Catalunya*, *El Noticiero Universal* o la *Revista de Catalunya* però la seva producció es concentra bàsicament a *Imatges* (1930), *La Humanitat* (finals del 1931 – principis del 1932), *La Rambla* (finals de 1931 – finals de 1934), *L'Opinió* (1933-1934), *L'Instant* (1935) i *Última Hora* (desembre 1935- febrer 1936).

Imatges

La revista *Imatges* (1930), subtitulada “Setmanari Gràfic d'Actualitats” començà a publicar-se l'11 de juny de 1930 i tractava temes d'actualitat des de diferents facetes, sobre fets i personatges de Catalunya però també del món sencer. Adreçada a les classes mitjanes emergents sota la direcció d'un Fontanals que “concep les lletres de la capçalera amb un estil geomètric déco” (CANOSA: 2016: 107) i “copsa el microclima barceloní del 1930, l'any de la Dictablanda del general Berenguer, transició entre la Dictadura i la República (CANOSA: 2016: 108), els personatges retratats no apareixien mai en actituds protocol·làries sinó en escenes quotidianes o inesperades, tal com es pot apreciar, per exemple, en un dels articles més coneguts d'Irene Polo en què persegueix

Cambó en taxi i amb el que, finalment, hi pot parlar (“Del 30 de la Via Laietana a Esplugues... a la cacera de quatre paraules amb el Sr. Cambó”).

El setmanari no va durar més de sis mesos per manca de solidesa empresarial i el limitat mercat publicitari que compartia amb el magazín *D’Ací i d’Allà*, coincidint amb la conjuntura política dels convulsos anys trenta. L’últim número sortí el 25 de novembre de 1930, cinc mesos abans de la proclamació de la República, havent-se avançat quant a continguts i format al seu temps.

Polo hi havia escrit disset treballs sobre temes que versaven majoritàriament sobre la societat de l’època (moda, dones, ciutat...) i sobre temes culturals (cinema, música,..) però reuneix les característiques de la seva escriptura: *“ritme narratiu cinematogràfic de frases curtes i sincopades; descripcions i diàlegs dosificats, en el marc del reportatge sobtat que aporta una visió inèdita del personatge”* (DORIA: 2008:70).

La Humanitat

Apareguda el 9 de novembre de 1931, tenia com a director Lluís Companys fins que aquest es convertí el 1934 en President de la Generalitat. Hostil moltes vegades amb l’*Opinió*, fou, d’entrada, un diari de vespre i, adoptà el paper de portaveu oficial d’Esquerra Republicana de Catalunya.

Anava il·lustrada amb dibuixos i fotografies; *“les seves informacions eren extenses i interessants, amb nombrosos espais dedicats a les informacions esportives, teatrals i cinematogràfiques, literàries, etcètera”* (TORRENT: 1966: 734). La seva publicació fou suspesa entre el 6 d’octubre de 1934 i l’1 de gener de 1935, i continuà ininterrompudament fins al 24 de gener de 1939.

Irene Polo hi escriví, segons Santa Maria – Tur, set peces sobre temes polítics i sobre el dret de vot de les dones (una de les entrevistes citades no s’ha localitzat).

La Rambla

Amb el subtítol “Diari catalanista de les Esquerres (Edició del Vespre)”, aparegué per primera vegada el 9 de gener de 1936 amb el número 316 atès que continuava la numeració interrompuda de *La Rambla de Catalunya*, que havia cessat la seva publicació el 29 de juliol de 1935. Amb tot, malgrat el canvi de setmanal a diari, defensava els mateixos ideals, i es basava en la fórmula “Esport i Ciutadania”. Durant la

Guerra civil, el subtítol de la revista canvià per “Portaveu del Partit Socialista Unificat de Catalunya” (8 de febrer de 1937) i, més tard, per “Diari de la Joventut, editat per la J.S.U de Catalunya” (14 de setembre de 1938).

Irene Polo hi publicà articles bàsicament sobre moda, bàsicament publicats a les seccions “Les dones intervenen” i “Fèmina 1932”, sobre política tot i que destaquen articles com els de la situació de les mines de Sallent o l’incendi de la botiga de joguines “El siglo”.

L’Opinió

L’*Opinió*, revista que va aparèixer el 18 de febrer de 1928, va constituir una plataforma en la qual hi convergiren moltes idees, però destaca perquè evidencià el protagonisme femení en el món periodístic a finals de la dècada del anys vint i els anys trenta. Aquesta primera etapa es caracteritzà pel seu caràcter literari i artístic.

A partir del 4 de juny de 1931, la revista es reconvertí en diari d’ERC, i fou subtitulada com a “Diari d’Esquerra Republicana de Catalunya” al qual s’hi afegiren altres noms femenins. Aquesta segona etapa es caracteritzà per la seva influència en la política catalana, en detriment del seu contingut intel·lectual. En motiu del seu segon aniversari, el 4 de juny de 1933 es publicà un número especial de 44 pàgines on, entre d’altres, Polo hi publicà “Al degà dels periodistes de Barcelona, també li toca d’èsser entrevistat”.

Després dels fets del 6 d’octubre i la posterior condemna a trenta anys de presidi del Govern de la Generalitat per part del Tribunal de Garanties Constitucionals, l’*Opinió* deixà de publicar-se.

Les autores més destacades a l’*Opinió* foren Anna Murià, amb articles sobre participació política femenina; col·laboradores habituals com Aurora Bertrana amb textos sobre viatges, o Rosa Maria Arquimbau, que escriví articles de temàtica diversa; i Irene Polo, que en fou redactora i hi contribuí amb articles principalment sobre política, treball o economia. Per aquestes tres últimes, el rotatiu esdevingué un espai de professionalització.

El diari impulsà la participació creadora i lectora a través de la creació d’una secció anomenada “Les nostres lectores diuen...” el 1932 a causa de l’interès expressat en unes cartes rebudes amb la voluntat d’una banda, d’impulsar les inquietuds, la formació i la

conscienciació de les dones i, de l'altra, de captar les dones com a mercat i convèncer-les ideològicament.

A *L'Opinió*, on Irene Polo publicà un major volum d'articles i reportatges, la periodista fou la responsable de la secció de "Treball", tot i que hi publicà també articles sobre política, economia i temes molt diversos, com ara salut o educació.

L'Instant

L'Instant, el "Diari de la Nit" va aparèixer l'1 de gener de 1935, tingué com a director Ignasi Agustí i procurà situar-se al marge dels interessos de partit, tot i que era un diari substancialment català. La darrera pàgina era confiada a Ràdio Associació de Catalunya que publicava informacions referents a la Radiodifusió. També s'hi publicaven seccions sobre cinema, moda, teatre i música.

Irene Polo hi escrigué articles majoritàriament sobre política durant el primer semestre de l'any 1935, tot i que també participà en una secció titulada "Apunts" on escriví articles més literaris sobre temes diversos com el transport públic, el turisme o la cultura.

Després del 19 de juliol de 1936, passa a subtitular-se "Diari de la Nit. Controlat pel Comitè Obrer, afecte a la CNT" i sofrí modificacions fins que deixà de publicar-se el 25 de desembre de 1936.

Última Hora

Última Hora va ser un altre òrgan periodístic d'ERC, aparegut el 13 d'octubre de 1935 i publicat fins el 28 d'abril de 1938. Tenia el mateix format que *La Humanitat* i s'imprimia i redactava al mateix lloc que aquest. Volia ser exemple de la renovació quant al disseny, de la mà del periodista Josep Escuder, tal com s'apuntava en el seu primer número: "*Un concepte de la missió del periodisme d'avui: un gran amor incorruptible a les idees superiors de la llibertat i de la civilització, i una adhesió entranyable a la clara personalitat de la pàtria catalana i als qui l'han servida fins a tots els sacrificis de la vida*" (TORRENT: 1966: 738) i comptà amb reportatges moderns i seccions dedicades a esports, pel·lícules, ràdio, teatre o música. Els articles que hi escriví Irene Polo foren majoritàriament sobre política i fou en aquesta publicació on escriví la seva darrera entrevista abans de salpar cap a Argentina.

3.3 El paper de la dona en la vida periodística i literària del període d'entreguerres

Abans de l'arribada de la República ja es poden recordar noms com ara el de Carme Karr, primera dona que es dedicà exclusivament al periodisme i directora de *Feminal*; Regina Opisso, de *Las Noticias*, o Dolors Monserdà, al *Diari Català* i col·laboradora dels periòdics *La Gramalla*, *La Llar*, *L'Esperit Català*, *Romea* i *La Renaixença* de Valentí Almirall.

Abans de l'estiu de 1929, es constatà una important presència de les dones al món del periodisme tant a nivell de producció com de lectura a través de "*pàgines dedicades a la dona i a la llar (...) i donen l'expressió d'una cultura femenina molt acordada amb les corrents modernes, divulgadores d'un estat social que pren carta de naturalesa en la nostra època*" (REAL: 2003: 182). Aquestes pàgines, que ja figuraven en alguns diaris anteriorment, esdevenen un punt d'inflexió ateses les noves expectatives socials de les dones durant la II República i ja inclouen la signatura d'algunes dones.

Tanmateix, és la II República la que facilita la incorporació de les dones a les redaccions dels diaris, atès el canvi de mentalitat i la nova pràctica democràtica que afavoria la participació política, social i cultural de les dones, i l'accés a l'educació d'aquelles provinents de diferents estrats socials. "*Des de mitjan segle XIX i fins al 1936 van existir més de 100 publicacions periodístiques adreçades a les dones, (...) fou en la dècada republicana quan el pes de la dona periodista va agafar més força i va gaudir d'esplendor*" (CANOSA: 2016: 192).

Per tant, en la Catalunya de preguerra ja es pot trobar un nombre considerable de noms femenins vinculats a grans diaris i, també a setmanaris, revistes i butlletins tant de Barcelona com d'altres localitats.

Els factors d'aquest augment són, en primer lloc, la florida del periodisme català durant la II República, amb l'impuls de plataformes que suposaren la multiplicació de periodistes i intel·lectuals; en segon lloc, la bona acollida de les noves escriptores gràcies als temes que cultivaven i; per últim, per raons d'especialització en aquest sector de públic i relació directa amb el context polític. Així, s'afegiren als periòdics les col·laboracions espontànies, les cartes al director, la intervenció de les dones en

determinades polèmiques obertes, així com la creació d'espais determinats per a aquestes lectores.

A més, es començà a veure com una necessitat la signatura de dones en els diaris i revistes. Així, a l'*Opinió*, el 18 de maig de 1928, va aparèixer un article de Maria Gispert que clamava la inclusió de signatures femenines en el rotatiu: "*ens és particularment grat de donar-li acolliment per tal com és escrit d'una dona. L'endarreriment cultural i moral de l'agradable sexe femení de la nostra Catalunya fa necessària la nostra atenció, per part nostra, a encoratjar les poques dones que palesin una certa amplitud d'horitzons interiors. No cal dir que aquest deure esdevé imperatiu si les manifestacions d'alliberament tenen un to digne*" (REAL: 2003: 184-185). Des de 1928, doncs, el nombre d'articles signats per dones va anar augmentant fins a l'any de la proclamació de la República, que marcà, definitivament, la diferència.

Aquest canvi s'inaugurà amb l'espai setmanal "Kodak" de Maria Teresa Gisbert, que començà escrivint sobre la fragilitat del civisme i de la ciutadania femenins, i continuà alligant les dones amb relació als seus deures socials i polítics, animant-les perquè s'afegissin a la lluita de classes.

Abans de la creació de la "Secció femenina" a l'*Opinió* el 24 d'abril de 1932, havien escrit sobre política i societat altres autores com Mercè Loperena, Maria Pi de Folch, Isolina Viladot i Encarnació Miquel, però acabaren esdevenint autores destacades, Aurora Bertrana, Rosa Maria Arquimbau i Irene Polo.

Darrere de les portes periodístiques hi havia uns interessos per normalitzar el país culturalment, tant per impulsar les inquietuds, la formació i la conscienciació de les dones com per captar-les com a mercat i guanyar-les ideològicament. Per això, amb l'esclat de la república, "*tots els diaris i revistes s'han creat l'obligació de tenir una signatura femenina; si els manqués semblarien pobres, negligents o endarrerits. És la moda*" (REAL: 2003: 189).

Amb la República, doncs, augmenta la presència de les dones a les redaccions, que esdevenen una via de professionalització, tot i que moltes d'elles (Enriqueta Sèculi, Regina Opisso, Maria Teresa Vernet o Palmira Jaquetti) hi accediren sense tenir una gran formació, amb l'impuls de projectes polítics i iniciatives culturals diverses. La majoria, però, es dedicaven al periodisme de forma subsidiària mantenint una ocupació

principal diferent. Destaca la presència de l'escriptura femenina en el marc de la propaganda partidista on aquestes militaven, ja fos per exemple a *La Veu de Catalunya* o *El Dia* de Terrassa, vinculades a la Lliga Regionalista, o *La Rambla*, *La Humanitat* i *L'Opinió*, vinculades a Esquerra Republicana de Catalunya. Així doncs, més enllà de l'ambició literària de totes aquestes periodistes, a moltes d'elles les unia també l'ambició política, ja que eren totes elles majoritàriament dones compromeses políticament.

Així doncs, als anys trenta, al costat d'Irene Polo amb el seu reporterisme, aparegueren noms com els de María Luz Morales, que escrivia crítiques de cinema, teatre i moda en castellà, i es feren un nom dins el periodisme en català figures com Anna Maria de Saavedra (*Revista de Poesia*), Concepció Casanova (*Hèlix* i *La Publicitat*), Maria Carratalà (*Art Novell*, *Nova Revista*), Elvira Augusta Lewi (*La Nau*, *Dona Catalana*), Llucietta Canyà (que escrivia sobre pedagogia a *La Nau*), Rosa Maria Arquimbau, Anna Maria Martínez Sagi, Anna Murià i Carme Montoriol (*La Rambla*), Maria Teresa Gibert i Aurora Bertrana (*La Humanitat*), Maria del Carme Nicolau (*La Dona Catalana*), Maria Perpinyà (*El Matí*), Mercè Rodoreda (*Clarisme*).

4. Trajectòria biogràfica i professional d'Irene Polo

Irene Polo va néixer el 27 de novembre de 1909 al Poble-sec, filla d'una humil parella que tenia dues filles més. Amb la mare vídua, Polo, que no havia tingut accés a cap mena d'estudi, es posà a treballar molt jove i adquirí coneixements de forma autodidacta. Treballà d'oficinista, traductora de francès i esdevingué cap de publicitat de la delegació barcelonina de la productora de cinema Gaumont, on entrà en contacte amb un ambient innovador: estrelles de cinema, esportistes, desfilades de moda, etc. A més, Polo es rebel·là contra el paper que s'esperava d'ella com a dona, i s'endinsà en el món del periodisme fet que li comportà constants crítiques tant per la seva feina com dirigides a la seva persona. En podem trobar exemples a *L'Esquella de la Torratxa* on la criticaren d'aquesta manera:

“Aquesta Irene Polo és una de les coses més xiroies que tenim a Barcelona. Producte de temps de pel·lícules de repòrters i de reportatges a la nordamericana, té tota l'externitat que cal a una repòrter del temps. Quan es tracta dels seus reportatges ja és

una altra cosa: no passen de femenines xafardereries de porteria” (Esquella de la Torratxa: 1935: 1090).

Així mateix, fou objecte d'enfrontaments periodístics amb, per exemple, *Solidaridad Obrera*, amb qui s'encarà en diverses ocasions, tant a través d'articles com a través d'una carta oberta l'any 1934 a *La Humanitat*:

“En el número d'avui del seu diari, a primera pàgina, apareix un solt a tres columnes en el qual es parla d'una senyoreta, acompanyada d'un senyor, que prenia dimecres el sol a la Plaça de Catalunya, i que diu que es dedicava a assenyalar els obrers sense feina que es passejaven per allí, a la policia per tal que aquesta els fes presentar la documentació i els fes passar per la Delegació. Públicament, no tindria res a dir sobre aquesta informació neta, si no fos que conté un petit error que m'afecta: aquella senyoreta de la Plaça de Catalunya i del policia. Vostès diuen que era jo, i jo, Irene Polo, dimecres al matí era a Madrid, i vaig passar-me tot el dia al ràpid de Barcelona. (...)”.

Polo se situava a l'entorn d'Esquerra Republicana de Catalunya i escriví en els principals diaris d'aquesta formació, tal com s'aprecia a les paraules que li adreçaren a la notícia titulada “El Congrés de l'Esquerra” al *Be Negre*, el 27 de juny de 1933: “*Un dels periodistes que tingué més èxit al Congrés de l'Esquerra fou, naturalment, Irene Polo. El Sr. Macià, que té una debilitat per les senyores quan no es tracta de la concessió del vot, en veure-la la saludà com un avi legítim”.*

Irene Polo escriví prop de 300 articles en diverses revistes i periòdics com per exemple *Imatges*, *Films Selectos*, *Gran Proyector*, *La Rambla*, *La Humanitat*, *L'Opinió*, *L'Instant*, *El Be Negre*, *Última Hora*, *Mundo Gráfico*, *La Veu de Catalunya*, *El Noticiero Universal* o la *Revista de Catalunya*. Avui en dia en diríem que va ser una periodista generalista ja que conreà una gran varietat de temes tot i que s'anà decantant cap a temes més polítics.

Polo s'inicià amb una primera col·laboració a *Mirador* el 12 de juny de 1930 i va formar part del món de Josep Maria Planes, Tísner, Josep Maria Lladó, Carles Sentís i Sempronio, amb qui compartí redacció, una generació amb “*un estilo moderno, progresista, descriptivo y tremendamente ágil y visual, características que mantenía a un público más que ilusionado, fascinado también por la radio, la literatura, el cine, el*

teatro, el deporte” (CASAS: 2014: 2). Es convertí en una autèntica promesa del periodisme català, que eclosionà amb la II República. Polo mereix una atenció destacada no només perquè fou una de les primeres dones periodistes, en tant que es dedicà al periodisme de forma remunerada i exclusiva, sinó pel seu caràcter innovador, intel·ligent, imaginatiu i agosarat.

El seu primer article a *Imatges*, de 18 de juny de 1930, fou una entrevista a Antònia Gracia. Gràcies al seu aspecte juvenil tingué accés a llocs poc sovintejats per la premsa convencional i a grans personalitats del món polític (Cambó o Clara Campoamor); esportiu o cinematogràfic (Buster Keaton). A *Imatges*, Polo hi assolí cert prestigi, ja que fou una de les primeres dones que es dedicava al periodisme i hi destacà per les seves cròniques socials i les temàtiques femenines.

Era aficionada a activitats com ara l’aviació i defensora dels ideals de justícia i llibertat republicans que donaren lloc a articles de caràcter social i polític, a la vegada que també escriví articles de temàtica aparentment banal, com el nudisme, l’escot o l’ús dels pantalons femenins amb una ironia perspicaç.

A *La Humanitat* hi publicà set entrevistes, generalment a la contraportada, que destacaren pel seu realisme, i a *La Rambla* hi combinava informació social i política, així com també a la secció dirigida a les dones però a partir de les eleccions de 1932, se centrà en temes polítics. El seu gran reconeixement arribà amb el reportatge “Ells! Una almoïna definitiva, per amor a Barcelona” sobre la mendicitat, publicat a la portada de *La Rambla* el 24 de desembre de 1932 i posteriorment amb el reportatge titulat “Jornades tràgiques. Sallent, el cau de l’angúnia” el 16 de gener de 1933, sobre les condicions de vida dels treballadors de les mines de Sallent.

Entre 1933 i 1934 s’incorporà a *L’Opinió*, adscrit al Partit Nacionalista Republicà d’Esquerra, en la secció de *Treball*, on publicà reportatges sobre les conques mineres, la immigració i la denúncia de la manipulació d’obers i obreres per part de les organitzacions anarcosindicalistes. Juntament amb els seus reportatges de crítica social, col·laborà en la creació de l’Agrupació Professional de Periodistes, que es constituí el novembre de 1933.

Com a conseqüència dels fets del Sis d'octubre, *L'Opinió* fou suspesa i Polo s'incorporà a *L'Instant*, més centrat en informació general, on tractà temes de política catalana que sovint foren censurats.

En el seu salt a *Última Hora*, que tenia la voluntat de fer un periodisme fresc i modern, Polo entrevistà l'actriu Margarida Xirgu i el mateix gener de 1936 els diaris recollien la notícia de la seva partida amb la companyia d'aquesta cap a Amèrica. Polo marxava, enlluernada per l'actriu i pel repte personal i noves experiències que li suposava fer de secretària de la companyia. El 24 de gener els membres de l'Associació de Periodistes i de l'Associació de Premsa Estrangera l'acomiadaren amb un sopar al restaurant Oro del Rhin que comptà amb un centenar de comensals i que mostrà l'afecte i renom que tenia la periodista. En cinc anys i mig, havia assolit, doncs, un prestigi i un reconeixement innegable en el món del periodisme.

L'1 de febrer de 1936 Irene Polo salpava amb la companyia de teatre de l'actriu del port de la Corunya cap a Amèrica en qualitat de secretària de la gran actriu catalana amb la voluntat de tornar al cap d'un parell d'anys i reintegrar-se en la seva carrera periodística.

A banda de les seves obligacions amb la companyia de Xirgu, Polo col·laborà amb diversos mitjans escrits catalans, com ara la revista *Catalunya*, editada pel Casal Catalunya de Buenos Aires. Polo intentà tornar a Barcelona però la Guerra Civil i la repressió desfermada li ho impediren, ja que ella s'havia declarat fermament defensora de la II República. Aconseguí fer anar les seves germanes i la seva mare a Buenos Aires el 20 de maig de 1939, on es quedaren després de la dissolució de la companyia de Margarida Xirgu. Allí treballà novament de traductora de francès en les editorials Losada, coneguda com l'editorial dels exiliats, i Sopena i, posteriorment, el gener de 1940, començà a treballar com a directora de publicitat d'una empresa de perfumeria, propietat de Xavier Serra, per tal de sobreviure econòmicament.

A partir de 1941 entrà en una etapa de depressió, que requerí tractament i que semblava que millorava gràcies a la seva intensa activitat laboral. Malgrat això creixia la seva frustració davant la situació política mundial. El 3 d'abril de 1942, Irene Polo posà fi al seu patiment suïcidant-se.

Així doncs, “*La biografia de la periodista (...) ha restat sempre incompleta i enigmàtica. La data i les circumstàncies de la seva mort no han pogut ser encara escatides de manera fiable*” (CASASÚS: 1996: 340), un misteri característic de les històries d’amor i de societat dels anys vint i trenta. Tanmateix, se la pot considerar la dona periodista per excel·lència de la seva època, que es dedicà exclusivament a la tasca del periodisme, sense compaginar-la amb d’altres activitats professionals, polítiques, literàries o socioculturals.

El reconeixement de la figura de Polo, en definitiva, es basa en el seu caràcter pioner, innovador, la qualitat, l’atreviment i la valentia, la seva combativitat i passió, l’interès, la vivència, el dinamisme i el compromís, tant en els temes abordats (pobresa, feixisme, drets laborals, etc.) com en la seva manera d’escriure (reportatges breus i directes) i, a més, esdevingué garant d’un periodisme obert i progressista que contribuí en la seva renovació i modernització al costat, principalment, d’una altra dona, María Luz Morales.

4.1 Les seccions dels diaris on col·laborà Polo

Els articles d’Irene Polo s’inscriuen en diverses seccions dels diaris i revistes on escrigué. Així, a la revista *Mirador*, setmanari de literatura, art i política, Polo escriví els articles a les seccions de teatre i de cinema respectivament.

En el cas de *L’Opinió*, *L’Instant* i *La Humanitat*, els reportatges de Polo apareixen generalment a la portada, si bé sovint s’acostumen a allargar a les pàgines interiors. D’altra banda, alguns dels reportatges de *La Humanitat* se situen a la contraportada.

A més, cal destacar que a *La Rambla* Polo escriví alguns articles a la secció anomenada, primer, “Les dones intervenen” i, després, “Fèmina 1932”, en la qual hi escriví els articles sobre moda, com s’ha dit anteriorment.

Així mateix, a *L’Instant* també publicà, a partir del juliol de 1935, en dies alterns amb Ignasi Agustí, a la secció “Apunts” uns articles de to més literari i irònic sobre temes diversos com l’impacte del turisme de masses a Eivissa (“Postals d’Eivissa”) o sobre temes socials com els sense-sostre o els problemes de transport públic de la ciutat (“El

Roca”), reportatges que no es limitaven simplement a una voluntat informativa sinó que tenien també una clara intencionalitat denunciadora.

A més, atesa la voluntat de Polo d’incidir des de tots els punts de vista possibles els temes que abordava, es pot observar sovint que molts dels articles es poden agrupar en petites cadenes o grups d’articles. Aquestes cròniques són relats periodístics que complementen notícies en un espai concret de temps. El redactor n’acostuma a ser testimoni, aporta elements d’interpretació i valoració personals i sovint utilitza un llenguatge i argot propi de cada àmbit. És el cas del seguit d’articles publicats a *L’Opinió*, que feien referència al preu del pa. Cadascun d’ells abordava la temàtica des de diferents punts de vista al llarg d’un període de temps determinat, en el que el diari i la pròpia Irene Polo es posicionaren i feren pressió mediàtica per abaratir el preu del pa. A *L’Opinió* en trobem altres exemples com “La sanitat a Catalunya”, en els que parla de la tuberculosi, la ràbia, la grip tifoide o la lepra.

Aquests reportatges no foren característica d’un mateix diari, sinó de la trajectòria periodística de Polo. Així doncs, a *L’Instant* podem identificar el seguit d’entrevistes que, amb el títol “El gran problema de la política nacional. Com hauria d’ésser la Llei que s’apliqui en les pròximes eleccions?”, va fer a diversos representants dels partits polítics; la crònica titulada “París, refugi d’estrangers?”, que feu quan visità a aquesta ciutat Josep Dencàs, exconseller de Governació; o el conjunt d’entrevistes a alguns alcaldes en el marc de l’Assemblea Municipalista.

4.2 L’estil: anàlisi del periodisme d’Irene Polo

Polo destaca per la innovació quant al gènere i la tècnica a través del reportatge breu i directe que Casasús anomenà “entreviu sobtat”, i que consistia en “*la captació d’un instant fugisser de vida i paraules del personatge, al qual aborda de manera inesperada*” (CASASÚS: 1996: 341). A més, els seus reportatges acostumen a introduir-se a través de descripcions i incorporen les tècniques pròpies dels mitjans de comunicació com ara la ràdio o el cinema, així com una estructura guionitzada a través de la inclusió de diàlegs.

Un dels articles que exemplifica l'estil de Polo és l'entrevista feta a Cambó titulat "Del 30 de la Via Laietana a Esplugues... a la cacera de quatre paraules amb el senyor Cambó", publicat el 12 de novembre de 1930 a *Imatges*. En primer lloc, es crea un ambient en el que s'interpel·la l'interès del lector: "*Expectació. Expectació unànime i extraordinària. ¿Com estarà Cambó de la seva famosa malaltia? Quins projectes deu portar? ¿Què és el que està fent en aquests moments?*", interrogants irresolts sobre la vida del polític, retirat una temporada per motius de salut de l'esfera pública. Després de diversos intents infructuosos de coincidir amb Cambó, un "*Rolls Royce*" amb el polític a l'interior surt de l'edifici on viu i comença una persecució:

"El perseguim, naturalment, fins allà on vagi. De moment sortim a la Plaça d'Urquinaona, enfilem tot el carrer de Llúria i desemboquem a la Diagonal. Avall. Pedralbes; veiem en Cambó inclinar-se cap al xofer senyalant-li unes direccions, i el «Rolls» agafa la carretera d'Esplugues" (*Imatges*: 12/11/1930).

Al final de la persecució, es descriu el personatge que "*camina vivament, prim, àlgid i ràpid. Porta un trajo d'hivern, "beige", amb botins grisos, barret tou gris també, i guants clars*" (*Imatges*: 12/11/1930), i després d'entrar en contacte amb els periodistes (Polo i el fotògraf), s'inicia un diàleg. L'objectiu de l'entrevista està aconseguit, saber quin és l'estat de la veu del polític català, a qui han operat recentment. Només en la darrera frase s'introdueix algun aspecte que té a veure amb la seva trajectòria política: "*El que pensa i el que ha de fer, potser no trigaran gaire a saber-ho...*" (*Imatges*: 12/11/1930).

Aquest enterviu anticipa els recursos de la ràdio, talment com si fos un equip mòbil i jugant amb l'efecte sorpresa i amb la imatge real i espontània. Aquest estil es repeteix en altres treballs de Polo, com per exemple la darrera entrevista, el 5 de febrer de 1936 que féu a l'estat espanyol al polític gallec Casares, que esdevindria una predicció verídica del futur que venia, o l'entrevista que pretén fer a Pedro Rico, alcalde de Madrid, el 28 de juny de 1933 en el marc de la visita d'un seguit d'alcaldes al Saló de les Diputacions a la Generalitat en motiu de l'Assemblea Municipalista.

En aquest darrer intent d'entrevista, Polo persegueix l'alcalde de Madrid, Pedro Rico, per poder-li fer una entrevista, però acaba infructuosa. L'article es compon de quatre parts. La primera en la qual es descriu l'ambient, "*Hi ha un silenci absolut a la sala, plena d'alcaldes i de regidors de tot arreu, sota el sostre carregat d'or i de llums, que*

sembla un altar posat de cap per avall” (L’Opinió: 28/06/1933), Polo descriu el personatge, que “*té calor. Sua violentament. Al reflex de les bugies de vidre, se li veuen rajar, sobre la pell tibant i sufocada, front i galtes avall, unes gotetes precipitades (...)*” (L’Opinió: 28/06/1933). La segona part correspon a la segona visita, en què “*Pedro Rico arriba a tres quarts d’onze, diligent, rialler, completament rodó, donant-se pressa amb les seves cametes puerils, sota l’enormitat de l’abdomen*” (L’Opinió: 28/06/1933). L’alcalde s’escapa de l’entrevista dues vegades més, deixant sense respostes Irene Polo i els seus lectors, però gràcies a aquesta minuciosa descripció fruit de l’atenta observació, la periodista aconsegueix reflectir l’escena, el personatge i el seu món i construeix un reportatge sense les respostes de l’entrevistat.

Un altre exemple del recurs descriptiu de Polo, tant de la persona com de l’espai on es desenvolupa l’entrevista, es pot observar a l’entrevista publicada a *La Humanitat* el 12 de gener de 1932:

“Anàrem a la recerca de Clara Campoamor, la Silvia Pankhurst d’Espanya, paladina del vot femení a la nostra República (...). L’espera una comissió i, mentre esperem, veiem com Clara parla, parla i parla; viva, segura, fluent, amb la seva veu una mica forta i el seu dur accent castellà (...) A nosaltres que l’hem vist tantes vegades al Congrés, dreta davant del seu escó vermell, mestressa en uns moments solemnes, de l’atenció de tres-cents diputats, aquesta dona petita i extraordinàriament ardida, ens fa sempre un efecte gairebé heroic” (La Humanitat: 13/01/1932)”.

Pel que fa a l’estructura guionitzada, les “*notes dramàtiques aparentment manllevades del guió cinematogràfic, que aleshores donaven al text informatiu un toc de modernitat*” (CASASÚS: 1996: 341-342) són fruit d’una evocació subtil del cinema i els universos relatius a la ràdio i la televisió del futur que caracteritzaven el periodisme de l’època. Aquests recursos doten el periodisme d’Irene Polo d’agilitat, perspicàcia, renovació i cosmopolitisme, i contribueixen a la construcció d’un relat hiperrealista, tant pel que fa a la trobada amb els personatges com en la introducció de diàlegs i de comiats.

Un exemple d’aquesta estructura guionitzada es pot trobar a “Unes vacances” publicat a la secció “Apunts” de *L’Instant* el 7 d’agost de 1935, que s’inicia “en moviment” mentre s’introdueix la descripció de l’escena:

“Vaig Passeig de Gràcia avall, molt aviadet. El matí encara dorm, tot estès a l’aire i tapat amb llençols del sol. (...) Quan arribo al carrer de Corts, algun ull de botiga ja es comença a badar, però està tan enlluernat que no veu res...”

I a continuació la periodista es troba, espontàniament, la persona a qui entrevista:

“- Llopis! – li crido - . On aneu? Aquest no és pas el camí de la vostra oficina...

- Hola, Irene! I doncs? Què tal?... No, no hi vaig pas a l’oficina. Tinc vacances”

I en aquest moment s’inicia una conversa en la que en Llopis, l’empleat d’una gran companyia de serveis públics, explica com de vinculat està a la seva feina i al sou al qual està lligat de per vida, tot equiparant la situació amb la d’un pres per la manca de llibertat que té.

Així doncs, Irene Polo combina els seus textos amb una posada en escena en la qual la periodista es desplaça cap al lloc dels fets sobre els quals vol informar i on introdueix el tema a través de la mescla de les seves observacions i la inclusió de diàlegs que aporten dinamisme i versemblança.

Finalment, cal destacar que Irene Polo escriu els seus articles en primera persona del plural tant si fa els reportatges acompanyada d’un fotògraf com si els fa sola, com podem veure quan s’adreça a trobar l’entrevistat:

“El dissabte al matí, el diputat a Corts, Eduard Layret, germà del gloriós assassinat el 30 de novembre de 1920, torna de Madrid. Nosaltres l’anem a cercar al vespre a casa” (La Humanitat: 30/11/1930) o “Lluís Duran i Ventosa, el diputat regionalista, el qual hem anat a trobar al despatx de casa seva (...)” (La Rambla: 29/01/1934).

4.3 Els temes

Els temes sobre els quals escriu Irene Polo foren diversos, des de polítics, passant pels culturals atès el seu coneixement d’aquest àmbit perquè freqüentava els *music-halls* del Paral·lel o el teatre o, sobretot, temes relacionats amb el moviment obrer i el sindicalisme. Després de fer la cerca, lectura i classificació dels articles de Polo, s’ha establert la classificació següent:

- **POLÍTICA:** s’hi inclouen entrevistes a diversos càrrecs polítics tant del país com de la resta de l’estat i, fins i tot, de la resta d’Europa, així com articles que fan referència a l’ordre públic, l’activitat legislativa, o conflictes com el de la situació d’Andorra, la política espanyola, l’ascens del feixisme o l’entorn polític d’ERC. També s’han inclòs en aquesta categoria els articles referents als drets polítics de les dones.
- **SOCIETAT:** s’hi inclouen aquelles peces que fan referència a la manera de viure de la societat dels anys trenta, els seus referents, les seves flaqueses (per exemple, la mendicitat), etc.
- **MODA:** tot i que aquests articles, generalment escrits a la revista *La Rambla*, podrien incloure’s en la categoria anterior, s’ha cregut oportú classificar-la a part. Irene Polo fa una descripció irònica de la indumentària de l’època que definia molt bé els aires de modernitat que es vivien.
- **CULTURA:** s’hi inclouen tots els articles que fan referència a la música, l’art, la literatura, el cinema, la dansa, etc. La cultura és un dels trets definidors de la societat i, per això, aquests reportatges són rellevants quant a comprendre i reconstruir la societat dels anys trenta. Destaquen, per exemple, alguns articles sobre el canvi del cinema mut al cinema sonor o les entrevistes a personatges de referència de l’àmbit cultural.
- **MÓN LABORAL:** un gruix important dels articles d’Irene Polo fan referència al moviment obrer i a les lluites sindicals de diversos sectors: a les mines, al port, a la construcció, etc. Destaquen els articles contraris a la CNT, concretament, a la influència de la FAI sobre el moviment sindicalista i que li comportà crítiques des d’altres mitjans d’informació (*Solidaridad Obrera*).
- **ECONOMIA:** en aquesta categoria s’hi han inclòs tots els articles que fan referència al preu del pa, una campanya que s’impulsà des de *L’Opinió* durant uns mesos, que reivindicava l’abaratiment del preu del pa.
- **TURISME:** en aquesta categoria s’inclouen els articles relacionats principalment amb la situació del turisme a Eivissa, agrupats en la secció “Apunts” de *L’Instant*.

- ALTRES: en aquesta categoria s’hi inclouen reportatges de diversa temàtica però no menys importants com ara els referents al periodisme, a l’educació, al transport públic o a la sanitat.

La freqüència dels articles és la següent:

	<i>Mirador</i>	<i>Imatges</i>	<i>La Rambla</i>	<i>La Humanitat</i>	<i>La Publicitat</i>	<i>L’Opinió</i>	<i>L’Instant</i>	<i>Última Hora</i>	<i>Meridià</i>	TOTAL
POLÍTICA		1	16	4		22	40	6		89
SOCIETAT		9	4	2		4	8			27
MODA			7				1			8
CULTURA	2	7	6			3	1	1	1	21
MÓN LABORAL			2		1	23	2	1		29
ECONOMIA						14				14
TURISME							8			8
ALTRES			1			15	3			19
	2	17	36	6	1	81	63	8	1	215

Polo inicià la seva carrera periodística amb articles sobre cultura, tal com es pot apreciar tant a la revista *Mirador* com a *Imatges*, i continuà escrivint-ne al llarg de la seva curta carrera periodística. Cal destacar que alguns dels articles classificats dins d’altres categories són entrevistes que la periodista va fer a personalitats del món de la cultura als quals preguntava sobre política o parlava sobre altres aspectes socials, com per exemple l’entrevista que va fer a l’actiu i ballarina Imperio Argentina sobre la seva opinió del vot femení; o a Margarida Xirgu amb qui conversà no només cultura (“La Xirgu parla de Valle-Inclán a «Última hora»”) sinó a qui preguntà sobre la República (“Com veuen algunes dones catalanes l’any 1932 el primer que estrena la República i que inicia una era nova per al nostre feminisme”). És significatiu que la seva obra periodística també finalitza amb un article sobre cultura a la revista *Meridià*, en que també hi ha una mescla entre cultura i política ja que, a través, d’un poema de Lorca i el relat de la darrera actuació de Margarida Xirgu a l’escenari de Buenos Aires, vindica el règim de la República.

D’altra banda, com es pot veure en el quadre anterior, el gruix dels articles que publicà foren sobre política i, concretament, a les revistes *La Rambla*, *L’Opinió* i *L’Instant*. Tanmateix, segons la publicació, Polo escriví més sobre unes temàtiques que sobre d’altres. Per exemple, a *L’Opinió* un dels temes majoritaris sobre els que escrigué van

ser els relacionats amb els temes laborals on hi tingueren especial importància els reportatges i entrevistes sobre les mines de Sallent, però també sobre les vagues de la construcció, el conflicte al port, el sector del gas i l'electricitat, dels empleats d'oficina i dependents de botiga. D'altra banda, davant d'aquest revulsiu laboral, Polo fa diversos reportatges sobre el sindicalisme obrer, atacant la CNT, així com sobre l'1 de maig, la situació dels aturats o propostes més ideològiques com la proposta de solucions per als obrers o la reducció de les jornades laborals.

La política: els avenços i les amenaces de la II República

Els reportatges i entrevistes inclosos en aquesta categoria són molt diversos. Un dels primers esdeveniments que va cobrir Polo van ser les eleccions del novembre de 1932, en què Esquerra Republicana de Catalunya guanyà les eleccions i Lerroix les perdé. El reportatge sobre aquest esdeveniment es titulà "Al Paral·lel ja no hi ha emperador", publicat a *La Rambla*, i consistí en una passejada pel Poble Sec i Montjuïc, barris on tradicionalment Lerroix havia gaudit de popularitat i influència entre els obrers i els seus mitjans. Polo descriví el Paral·lel com "*un spectacle (...) no (...) solament els quaranta escenaris dels seus «music-halls», dels seus teatres, dels seus cinemes, dels seus cafès-concert: és ja, des de les Drassanes fins a la Plaça d'Espanya, un escenari d'una peça (...) atrotinat, enfonsat, guarnit i innocent*". En aquest escenari Polo preguntà sobre possibles aldarulls als col·legis i arreu li digueren que no i que, a més, guanyava Macià a la majoria d'ells. Polo es desplaçà a la carretera del Morrot, a can Tunis i a les cases barates de l'Aurós, sense trobar-hi disturbis i només a les barraques de Montjuïc hi trobà uns homes que no havien anat a votar i que defensaven que, "*Que hi vagin els rucs, a votar! Nosaltres no volem que ens enganyin*". Eren els obrers de la FAI a qui Polo va denunciar al llarg de la seva carrera periodística, autors de les "*inscripcions violentes, barroeres, escrites amb quitrà i mangra i calcades a les parets de tota la urbanització, que diuen: "Obreros, no boteis [sic]. FAI.", "Obrers, no boteu [sic]. Fai." C.N.T., "Mueran los esquirols de la Plalla [sic]", "Viva el comunismo li vertario [sic]"*, però a qui els obrers no havien fet cas: havien votat, i havien votat l'Esquerra, amb Macià al capdavant.

Així doncs, en aquest article, Polo cobria unes eleccions però, en comptes de fer-ho a través de dades i estadístiques, exposà el clima de la contesa electoral, a través de

l'observació del barri que tradicionalment havia votat Lerroix i a través de la conversa amb els apoderats i veïns del barri, a la vegada que incidia en la seva crítica a la CNT.

Així mateix, Polo es caracteritzà pels seus reportatges d'investigació i denúncia, entre els quals destaca el reportatge que va fer a l'Escorial a Madrid infiltrant-se en l'acte feixista, l'entrevista a qui va anomenar la "trinitat feixística" o anant a cobrir la campanya d'Acció Popular a Girona: *"Tant parlar de feixisme i de feixisme i encara no sabíem ben bé si es tractava d'un romanso per a esverar-nos. Ara anàvem a veure això tan temut, això tan discutit i tan transcendental cara a cara"* (L'Opinió: 24/04/1934). Polo descrigué detalladament l'acte, les paraules i l'ambient de l'esdeveniment de l'Escorial, així com ressaltà el rebuig del republicanisme a les idees feixistes: *"Si porten fang a les sabates, és que vénen de l'Escorial, on ha nevat i plogut. (...) I quan passen pel seu costat, com que l'estació és a les Quimbambes i els forasters posen al centre de Madrid, exclamen, amb una riallada: - Mira-te'ls com caminen! Només per això val la pena haver declarat la vaga general!"* (L'Opinió: 24/04/1934).

D'altra banda, Polo també va fer seguiment de l'empresonament i posterior judici dels fets del 6 d'octubre, fet que recorda a l'article "La fi del 1934, a bord de l'Uruguay" a *Última Hora*, quan va visitar els empresonats a bord del vaixell "Uruguay" al Port de Barcelona. Aquell dia *"estava ple de gent, de fum, de crits, de rialles, de flors. Eren les tres de la tarda i els presos rebien visites de dues a quatre"* i Polo aconseguia transmetre l'esperança i l'optimisme de les paraules de Ventura i Gassol: *"Té, em va dir ell, donant-me una branqueta de vesc-. Això porta sort"*. En la conversa amb els presos, aquests evocaven els paisatges característics de Barcelona, les Rambles, la Plaça Catalunya, el Passeig de Gràcia, després de cantar els Segadors i celebrar l'any nou, conscients que el que havia passat el sis d'octubre ho havien fet per Catalunya. Entre aquella primera visita a finals del 34 i la publicació d'aquest record a finals del 1935, Polo fou l'encarregada de cobrir informativament durant el mes de maig, des de *L'Instant*, el judici.

A banda d'aquests temes destacables de política que tractà la periodista, també es poden trobar una sèrie de reportatges sobre la Llei Electoral, composta d'entrevistes a responsables de tot l'espectre polític, així com sobre la Llei de Contractes o sobre el conflicte sobre Andorra amb França o el traspàs de competències a la Generalitat de Catalunya.

Una societat convulsa

Els reportatges de Polo, com s'ha dit anteriorment, eren atrevits i crítics, i constituïren un retrat de la societat dels anys trenta a Catalunya, concretament de Barcelona. Un dels articles que més impacte va generar va ser “Ells! Una almoïna definitiva, per amor a Barcelona”, publicat a *La Rambla* el 24 de desembre de 1932, en què denuncià les condicions de vida dels sense sostre en contrast amb les persones benestants de la ciutat i que conclou amb una veritable exposició de la seva opinió clamant *“acabar amb aquests espectacles de dolor, d'abandó i d'insanitat que es multipliquen pels carrers de Barcelona. Acabar amb el desordre i la immoralitat de la Beneficència insuficient. Acabar amb l'abús de la mendicitat professional. Acabar amb la impossibilitat de protegir els desvalguts. Acabar amb el "pelegrinatge de la fama" dels forasters. Acabar amb el vici mòrbid i nefast de donar, pel carrer, una caritat inútil...”* (*La Rambla*, 24/12/1932).

A més, en un dels articles més literaris de la periodista, “Víctimes inèdites”, Polo retratà una porció de la Barcelona dels anys trenta a través de la notícia sobre l'incendi que assolà la botiga de joguines “El siglo”, el 2 de gener de 1933, dies abans de Reis. Aquest reportatge, que s'iniciava amb una imatge de pànic als carrers circumdants, descriu un ambient de mort, catàstrofe i conseqüències tant pel propietari i les asseguradores, com pels treballadors que es quedarien sense feina i anirien a l'atur. Tanmateix, Polo focalitzà l'article en les víctimes, *“els infants que han plorat i les joguines abrusades”* (*La Rambla*, 2/01/1933) i descrigué amb tota mena de detalls un *“món minúscul complert, tota aquesta il·lusòria civilització infantil destruïda: les cases de nines, amb els seus armaris, els seus llitets, els seus salonets, els seus rebedors, els seus menjadors, i els seus quartos de bany i tot”* (*La Rambla*, 2/01/1933) cremats i proposà que les joguines que els Reis duguessin dies després ho fessin amb un braçal negre en senyal de dol, *“i que en tots els edificis de Liliput s'hi issés una bandera a mig pal”* (*La Rambla*, 2/01/1933). Aquest article doncs, traslladava el focus de l'atenció als infants, a través de la personificació de les joguines amb les quals aquests ja no podrien jugar.

Finalment, de la mà dels conflictes de Sallent, Polo denuncià, més enllà de les condicions laborals i del conflicte habitacional i de condicions de vida dels treballadors de les mines, el xoc cultural entre les dues comunitats atès que *“Dos mil persones*

procedents d'altres terres d'Espanya, amb un temperament, uns costums i una llengua profundament distintes, s'han barrejat tot de cop amb els 5.000 habitants de Sallent, un poble vell i pacífic, de teixidors i camperols". Un retrat, doncs, d'una convivència difícil en que la població indígena, tal com l'anomenà Polo, no es solidaritzà amb els nousvinguts, de manera que la tensió esclatà.

La moda, una revolució

Els articles sobre moda, la majoria dels quals foren publicats a *La Rambla* a la secció "Fèmina 1932", tracten sobre la indumentària de les dones, les noves peces de vestir i els nous pentinats com a element de canvi de la societat, tal com es veu en la descripció del nou pentinat *coup-de-vent*, més còmode, el banyador, l'ús de la faldilla, o la contraposició entre l'abric de pells i l'abric de cuir.

El reportatge publicat a *Imatges*, "La platja de fa trenta anys", el 10 de setembre de 1930, denota la voluntat crítica de Polo: "*No fa pas gaires setmanes que la nostra platja, la platja de 1930, ha estat declarada immoral a Barcelona*" (*Imatges*: 10/09/1930). Polo es pregunta "*Com era la platja honesta i enraonada d'ahir on les dones es banyaven vestides de cap a peus, amb mitjes, calces, cotilla, jaqueta, coll alt, barret, carabasses, etcétera?*" on, tanmateix, les dones se sentien alliberades "*per unes hores encara que només fos de la meitat dels seus embalums indumentaris*" (*Imatges*: 10/09/1930). La periodista deixa en evidència la concepció conservadora dels vestits de bany dels cinquanta anys anteriors en que "*potser fèiem una miqueta el ridícul, però llavors si els homes miraven no tenia la culpa més que la seva curiositat, mentres que ara és la presumpció descarada de les dones el que els incita als mals pensaments*" (*Imatges*: 10/09/1930). La crítica, doncs, és doble, tant a la indumentària de platja com a la mirada masculina i la pròpia concepció de les dones. El reportatge s'il·lustrava amb les fotografies típiques d'aquests setmanaris.

Polo, doncs, ironitza, a través de la moda, sobre la modernització de la societat i les tensions amb els sectors més conservadors, to que també trobem en l'article sobre el desús creixent de les faldilles i el tall de cabell anomenat *le coup-de-vent* que, a més, era el que ella duia, i que era considerat per alguns sectors de la societat masculí i no adient per a les dones, malgrat la seva practicitat (*La Rambla*: 1/02/1932).

Per tant, en la seva conversa amb un modista de la ciutat, s'afirma que *“Estem en plena revolució! Els vestits no es poden escapar del trasbals que està capgirant tots els ordres del món d'ençà de la guerra”* (*La Rambla*, 11/01/1932). L'afirmació té certa ironia ja que posa de bracet el comunisme i el nudisme i situa la moda com a centre de l'equilibri entre els sectors conservadors, que volen ressuscitar cossets, capells i plomes del segle XIX, i els renovadors.

Una cultura moderna, local i internacional

Abans de començar a fer de periodista, Polo treballà en empreses de publicitat i entrà en contacte amb el món del cinema internacional. Gràcies a aquesta primera experiència professional, Polo s'inicià a *Imatges* amb articles sobre el món del cinema. Així, hi publicà reportatges interessants de personatges com Greta Garbo o sobre l'estada de Buster Keaton a Barcelona l'any 1930, reportatge en moviment en què acompanyà el cineasta durant una jornada sencera fins a la platja de Sitges, amb Lluís Alonso i les germanes Norma i Natalia Talmadge.

La importància del cinema, doncs, és present a gairebé la totalitat dels articles escrits a *Imatges* categoritzats sota l'etiqueta “cultura”. A més, gràcies al cinema, es fa patent la modernització de la indústria cinematogràfica i la cultura en general. Així doncs, és especialment rellevant el pas de cinema mut a cinema sonor, que “enterra” alguns personatges o maneres de fer i, en canvi, ofereix noves oportunitats a altres actors, així com el desplegament de noves professions. En trobem exemples en els reportatges d'*Imatges* del 3 i el 10 de setembre sobre Ion Chaney i Ramon Novarro respectivament. En el primer, es posa de manifest que l'actor, que havia esdevingut un referent icònic del cinema mut, no té lloc en el nou cinema sonor a causa de la seva veu, gràcies a la qual sí que es veu catapultada la figura de Ramon Novarro, que destaca perquè *“En efecte, en aquests moments de principis d'aquest nou cinema, en que tot va una mica cap per avall i en què no hi ha més remei que oblidar els antics prestigis cinematogràfics del gest, per a acollir els nous prestigis teatrals de la veu, Ramon Novarro, potser l'únic cantant de tots els artistes muts anteriors”* (*Imatges*: 10/09/1930) emergeix.

D'altra banda, a través del món del cinema, Polo posa de manifest la situació de les dones en el món artístic. Així, destaca el dilema entre la conciliació de la professió artística i la maternitat amb la notícia de la retirada dels escenaris de Norma Shearer o la

denúncia dels rumors sobre el suposat divorci de Mary Pickford i Douglas Fairbanks, actors de Hollywood.

Però els articles culturals de Polo van més enllà del cinema ja que, per exemple, entrevista a ballarines com Imperio Argentina i Antònia Mercè (La Argentina), l'escultor Manolo Hugué o a l'actriu Margarida Xirgu de qui fou una gran admiradora, i amb qui parlà de teatre però també d'altres noms de la cultura (Ramón Valle-Inclán) o del feminisme de la II República.

A més, a *La Rambla* feu un seguit d'articles sobre alguns equipaments culturals catalans, com per exemple, una doble entrevista als directors del Teatre Poliorama i el Teatre Romea, així com sobre el Museu d'Art de Catalunya i el primer Museu d'Arqueologia de Catalunya, tots ells a través de visites als equipaments i entrevistes amb els seus responsables.

Món laboral, en lluita pels drets dels treballadors

Són diversos els articles d'Irene Polo que fan referència a temes socials però, d'entre aquests, destaca un volum important de reportatges sobre temàtica laboral, que abracen des de la lluita sindical i la mobilització de diversos sectors de la classe treballadora, fins a la denúncia sobre la praxis de la CNT.

Cal destacar tots aquells articles que fan referència a la denúncia de les condicions laborals dels treballadors i a la mobilització social. Els reportatges de Polo informen sobre el clima laboral als sectors de la construcció, dels transports, mines i, fins i tot, dels dependents de botigues i oficinistes que reivindiquen formar part de la mateixa classe obrera que els altres: *“Si els patrons no es decideixen a acceptar unes demandes de senzill sentit comú, veurem com Barcelona queda immobilitzada: com no surten vaixells, perquè no es despatxaran consignacions; com no surten carros ni camions, pel mateix motiu; com les botigues de la ciutat han de tancar les portes per manca de dependents... Totes les vagues per motiu de millores obreres són sempre justes”* (L'Opinió: 24/10/1933).

La crònica sobre el conflicte laboral a Sallent que desembocà en la vaga dels braços caiguts tingué especial rellevància. Polo cobrí els esdeveniments que enfocà des de tots els punts de vista possibles ja que no només va investigar sobre les condicions de treball dels treballadors de les mines i la seva mobilització, sinó també sobre les seves

condicions de vida i sobre la convivència amb les persones autòctones de la població, plena de tensions, així com posà contra les cordes l'empresa responsable i les autoritats perquè aportessin solucions al problema.

Tanmateix, Irene Polo entrà amb als seus articles en enfrontaments amb la CNT que considerava que estava influïda per la Federació Anarquista Ibèrica (FAI) i que els seus mètodes violents, perjudicaven i dividien la causa obrera. Un exemple prou explícit és l'afirmació que feu a *L'Opinió* el 17 d'octubre del 1934: *“Ara, en canvi, la Federació Anarquista Ibèrica ha convertit l'anarquisme en una política i s'ha emparat per a fer-la triomfar, de l'Instrument dels Sindicats. El resultat d'això, però, ha estat negatiu, com tots sabem. En lloc de la revolució, el que la F. A. I. ha provocat ha estat la reacció i el perill del feixisme”*.

Per una economia cooperativista, al servei de les classes humils

Una altra de les direccions en què apunta els seus reportatges fou la referent a la informació i denúncia del preu del pa al diari *L'Opinió*, un conjunt de reportatges d'investigació, articles d'opinió i entrevistes que desmuntaven i desgranaven els arguments de la patronal sobre els costos de fabricació.

Els articles constituïren una campanya de *L'Opinió* de denúncia del preu del pa i en reclamaven l'abaratiment atès que aquest era un bé de primera necessitat. L'article que obria aquesta campanya denunciava que *“les peces de mig quilo o de pes inferior es consideraran com pa de luxe”* i exigia que el pa destinat a les classes més baixes s'havia d'elaborar *“en millors condicions, en bones condicions, simplement. (...) El pa de dos quilos, destinat a les classes humils, no s'ha de deixar de fer més del que es feia, i s'ha de fer bo”* (*L'Opinió*: 13/05/1933). Al llarg dels catorze articles que escriví Polo i alguns altres articles del mateix diari, s'entrevistaren el governador responsable de la Comissió Provincial Reguladora del preu de la farina i del pa, el delegat de la Unió de rabassaires, els sindicats i altres cultivadors del camp de Catalunya, i es feu una clara aposta per l'organització municipal i el cooperativisme. A més, malgrat que el problema principalment s'ubicava a Barcelona, les propostes se sustentaven en els exemples d'altres ciutats com ara les de Sabadell i Mataró.

Els efectes del turisme

El conjunt d'articles sobre turisme s'inclouen tots a *L'Instant*, la majoria dels quals a la secció "Apunts" del diari. Si es llegeixen de forma seguida els articles que fan referència a Eivissa, on ella solia anar de vacances, es pot copsar com evoluciona el tractament que Polo en fa, des de la descripció de la bellesa i els espais naturals i culturals de l'illa, fins a l'efecte del turisme de masses sobre l'illa. Així, hi confronta la tradició i la puresa amb l'avenç de la modernitat, i ho fa tant a través de la denúncia de la destrucció del paisatge com explicant l'evolució en les peces de vestir:

"Cada vegada que torneu a Eivissa hi trobeu més ciment armat gris i espès, enlloc de la calç blanca i alada. Més camins i automòbils, enlloc dels carros plens de verdor i de pagesos. Més vestits de cretona enlloc dels mirinyancs de faldilles negres i dels mocadors de serrells. Més permanents, que maten les grans trenes negres amb un llaç al capdavall (...)" (L'Instant: 16/07/1935).

4.4 El paper de la dona

Un tema transversal que apareix als articles d'Irene Polo és que va donar veu i visibilitat a figures femenines tal com es pot apreciar, sobretot, a *La Humanitat* i a *La Rambla*.

Les dones sobre les quals parla o entrevista conformen una àmplia representació ja que provenen tant del món de l'art com del món de la política i la societat. Alguns exemples són Pastora Imperio, Greta Garbo, Antònia Garcia, Carme Karr, Jeanette MacDonald, Mary Pickford, Clara Campoamor, Aurora Bertrana, Carme Cortès d'Aguader, Margarida Xirgu, Mercè Plantada o fins i tot dues dones índies vinculades al món de l'educació.

El dret a vot de les dones va ser un dels temes recurrents als diaris i revistes en els quals escrivia Polo, atès que aquest debat era a l'ordre del dia tant en el marc parlamentari com al carrer. Polo formà part de les dones que es van comprometre amb el vot de la dona dins el món periodístic, donant visibilitat al tema i, sobretot, donant veu a les dones.

D'entre els sectors femenins, hi havia dones que no consideraven adient que les dones votessin o que ho volien endarrerir perquè es considerava que el vot femení podia ser

conservador, com es desprèn d'una de les entrevistes a *La Humanitat* a Imperio Argentina, l'actriu i ballarina hispanoargentina, que es mostrà partidària del feminisme però no de votar: “no pot figurar-se el que això del vot femení m’ha il·lusionat; però no votaria per res del món. (...) Em fa por. I no hi entenc en polític; és una cosa tan complicada i tan dramàtica! (...) vostè no l’impressiona això que un simple paperet que digui blanc o negre pugui decidir el destí de la seva pàtria?” (*La Humanitat*: 9/11/1931). Tanmateix, també conversà amb altres dones que sí que n’eren defensores com per exemple amb la seva principal impulsora, la diputada Clara Campoamor, o amb un grup de modistes anònimes que exercirien per primera vegada el dret a vot.

En aquest reportatge publicat el 12 de desembre de 1931 a *La Humanitat* que Polo titulà “Les modistes catalanes diuen que votaran per a què es faci un bon dissabte”, la periodista transmet l’espontaneïtat, l’optimisme i les emocions d’aquestes dones a través del seu diàleg:

- “- Escolti! Pregunti’m a mi primer! Jo vull ser artista de cinema!
- Calla, tu! Això és una vulgaritat. No en faci cas d’aquesta... A mi, a mi! Jo vull ésser diputada i arribar a ministra! Digui-ho, eh? (...)”

En la conversa, Polo mescla la dualitat entre la quotidianitat de les modistes que passen per “comprar flors, passejar, riure, fer força tabola; anar a ballar a la tarda i a la nit al cinema...” i temes tant rellevants com la seva opinió sobre el seu dret a vot: “Que n’estem encantades! (...) I que tenim unes ganes de votar que no ens hi veiem. (...) Vaig tenir una alegria fenomenal. Em va fer una il·lusió! De bona gana li hauria fet un petó a Clara Campoamor! En canvi, la Kent!... Diu que votarem els capellans”; es deu pensar que a Espanya les úniques dones que hi ha són les beates de missa de sis! I nosaltres, ¿Que no comptem? Ja em veureu a mi!”. Aquestes dones tenien clar que votarien “Per una escombra, una manguera i uns espolsadors descomunals, amb els quals es puguin fer neteja completa al nostre país de tota l’antigalla, de tota la nosa i de tota la brutícia que hi ha” (*La Humanitat*: 12/12/1931).

El dret a vot femení s’aprovà a les Corts espanyoles, finalment, l’1 d’octubre de 1931, i les dones el pogueren exercir a les posteriors eleccions, com la resta de la societat. Aquest important avenç quant als drets de les dones i el seu paper a la societat Polo el

recollí a través d'unes entrevistes a Aurora Bertrana, Carme Cortès d'Aguader, Margarida Xirgu i Mercè Plantada a *La Rambla*, el 28 de desembre de 1931.

Finalment, com s'ha dit anteriorment, el tractament que va fer de la periodista de la moda, també és un element a tenir en compte quant al paper de la dona. A través dels seus articles, escrits amb una alta dosi d'ironia i perspicàcia, Polo descriu i defensa una moda alliberadora de les dones, a la vegada que es posiciona com a ferma defensora del nudisme, una tendència revolucionària i molt criticada a l'època.

Així, tant els pentinats (*le coup-de-vent*) com la roba dels anys trenta, esdevenen més adaptables a les necessitats i a les butxaques de les dones, tant per la simplificació del seu disseny com de la seva producció. Un dels articles que posà de manifest aquesta evolució de la moda del segle XIX a les noves tendències modernes de principis de segle va ser el de "*La crisi i la indumentària. La moda heroica*", publicat a *La Rambla*, el 2 de maig de 1932, on defensa que "*el millor retrat d'una època és la moda que ha tingut; el retrat de la nostra època no serà, doncs, perquè no pot ésser-ho, un retrat de gala, lluent i pompós, però, almenys, serà un retrat enginyós, noble i simpàtic*" (*La Rambla*, 2/05/1932).

5. Conclusions

La periodista Irene Polo ha estat considerada una de les periodistes icòniques de la II República, en el marc d'una època d'avenços democràtics i socials, tant des d'un punt de vista general com pel que representà pel fet de ser dona, i que la periodista, a través dels seus reportatges, posà de manifest. Va ser la "*dona periodista informativa per excel·lència de les publicacions periòdiques en català de l'època*" (REAL: 2006: 204).

En el reportatge "Entre dues eres" publicat el 24 de febrer de 1934 a *L'Opinió*, Polo es preguntava si "*¿És possible que entre nosaltres, els joves de vint-i-cinc anys, i els nostres pares, hi hagi una distància tan immensa?*" o si "*¿És possible que aquestes persones de cinquanta anys pertanyin a un altre món, tan diferent del nostre com ho pugui ésser la Lluna?*". En aquest article, Polo descrivia la societat de finals del segle XIX i anterior a la primera guerra mundial, a diferència de la majoria dels seus reportatges i entrevistes que dibuixaven la nova societat republicana.

La seva ploma actuava com una unitat mòbil i convertia les seves investigacions en guions cinematogràfics, informant dels successos des de diferents mirades i, fins i tot, transformant en reportatge aquelles entrevistes fallides o temes aparentment banals. L'atenta observació i la mirada subjectiva d'Irene Polo és present en tots els seus reportatges, tant en els temes com en els accents que hi posa.

La seva obra periodística és el reflex del seu tarannà combatiu, atès que es posicionà a favor de les causes que considerava justes o de les situacions més desfavorides: la pobresa, la situació econòmica de les classes treballadores, els focus de vulnerabilitat de la població, els drets laborals, etc., sempre amb la voluntat de desenvolupar correctament la seva professió tal com defensà a *L'Instant* el 22 de gener de 1935, a "Reportatge sobre els meus reportatges": "*els meus companys d'ofici i els polítics que he entrevistat, [sic] saben perfectament i en poden donar testimoni, com espero de llur lleialtat que mai no m'he permès d'escriure aquelles coses que se m'ha demanat que no digués*", després d'un atac a un dels seus articles. Polo no dubtà a denunciar les injustícies, com va demostrar enfrontant-se a la praxis de la CNT, o posant de manifest les actituds violentes i perilloses del feixisme.

Ara bé, una de les seves contribucions principals al món del periodisme i a la República és el paper que reservà a les dones. Polo representa la veu del periodisme femení dels anys trenta, i va ser l'altaveu de moltes dones tant del món de la cultura, ja fossin locals com internacionals, així com de les dones anònimes.

Els seus articles, encara que alguns a primer cop de vista poguessin semblar banals, tenien una clara intencionalitat reivindicativa. Per exemple, en el cas de la moda no es limitaren a la descripció de les peces de vestir o dels pentinats, sinó que adoptaren un punt de vista irònic i desafiant. Les dones ja no només buscaven la bellesa sinó que també cercaven la comoditat i la practicitat. Polo denunciava la mirada masclista masculina tal com es pot copsar en un dels primers reportatges de la periodista a *Imatges* el 10 de setembre de 1930: "*Vostès en diuen bonic d'ensenyar-ho tot? Miri, en aquells temps potser fèiem una miqueta el ridícul, però llavors si els homes miraven no tenia la culpa més que la seva curiositat, mentres que ara es la presumpció descarada de les dones el que els incita als mals pensaments*". Trencà, doncs, amb "*el mite poètic de les dones (que) circula com un desesperat per tot arreu. Les ondines, les caritàtides i, més que res, les Muses*" (*L'Opinió*: 24/02/1934) i els donà veu. A través del seu

desenvolupament personal dins el periodisme i de la seva obra, Polo contribuí a normalitzar el paper de les dones en la societat.

Polo, doncs, tant per la seva trajectòria periodística meteòrica com pels temes sobre els quals escriví, simbolitza la nova època republicana, que tant les dones com les classes treballadores visqueren com una oportunitat vers la igualtat d'oportunitats i la democratització de la societat. Una veu que ha passat desapercibuda al llarg de la història i que actualment, sembla, ha despertat interès, i se'n recupera la història.

6. Bibliografia

ALBERTÍ, E. (2015). *Compromeses. Vuit Dones Catalanes Excepcionals*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona/Albertí Editor.

ALTÉS, E. (2007). *Les periodistes del temps de la República*. Barcelona, Col·legi de periodistes de Catalunya. Col·lecció Vaixells de paper n. 32.

BALCELLS, A. (2010). “La premsa com a mirall i projecció d’una força política: ERC, 1931-1939”. A *La premsa d’Esquerra Republicana de Catalunya, 1931-1975* a *Gazeta*, Vol 2, pàgs. 21-29. Jornada d’història. La premsa d’Esquerra Republicana de Catalunya. 1931-1975.

<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000174/00000093.pdf>

CANOSA, F. (dir.) (2016). *Història del periodisme de Catalunya*. Vol. I Dels inicis a la Guerra Civil. Barcelona, Editorial Sàpiens.

CASAS, M. (2014). *Irene Polo: Bocetos de la vida y la obra de una periodista meteòrica*. III Congreso Internacional de Literatura y Cultura Españolas Contemporáneas, 8, 9 i 10 d’octubre, La Plata, Argentina. http://www.memoria.fahce.unlp.edu.ar/trab_eventos/ev.7451/ev.7451.pdf

CASAS, M. (2016). “Irene Polo Roig, una trajectòria periodística brillant esmorteïda per l’exili”. A: CARBONELL, N. et al *Investigar les humanitats: viure a fons la humanitat*. Girona, Universitat de Girona. Servei de Publicacions. Pàgs 33-47. https://dugi-doc.udg.edu/bitstream/handle/10256/13353/Investigar_humanitats.pdf?sequence=1&isAllowed=y

CASASÚS, JM.(1996). *Periodisme català que ha fet història*. Barcelona, Proa.

CASASÚS, JM. (2014). *La premsa en català de 1868 a 1939*. Barcelona, Institut d’Estudis Catalans.

http://revistes.iec.cat/index.php/CHR/article/viewFile/139193/pdf_649

CHILLÓN, A. (1998). *Literatura y periodismo, una tradición de relaciones promiscuas*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions.

CRESPO, A. (2018). *Irene Polo, una reportera excepcional. Recull d’articles (1930-1938)*. Barcelona, La Mar de Fàcil editorial.

DORIA, S (2008). *Mitjans de comunicació i memòria històrica. Imatges, el quilòmetre zero d'Irene Polo*. A: Treballs de Comunicació. Revista semestral. Barcelona, Societat Catalana de Comunicació. Núm. 24, p. 55-70.
<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000079/00000049.pdf>

DORIA, S. (2018). *Un país en crisis. Crónicas españolas de los años 30*. Barcelona, Edhasa.

FIGUERES, JM. (1994). *Breu història de la premsa a Catalunya*. Barcelona, Barcanova.

GUERRERO, R. (2001). *La Prensa en la Segunda República: breve aproximación como contexto vital de don Diego Martínez Barrio a Ámbitos*. N° 7-8. 2n Semestre 2001 - 1r Semestre 2002 (pàgs. 327-337).
https://idus.us.es/bitstream/handle/11441/67392/revista-comunicacion-ambitos-07-08_316-338.pdf?sequence=1&isAllowed=y

MARIMON, S. (2018). “Quan les dones van trencar les cotilles literàries”, suplement *Llegim* del diari *Ara*, 30 de juny. https://llegim.ara.cat/reportatges/AUTORES-DELS-ANYS-cotilles-literaries_0_2042795777.html [Consulta: gener 2020].

MONTESA, S. (2003). *Literatura y periodismo. La prensa como espacio creativo*. Màlaga, Publicaciones del Congreso de Literatura Española Contemporánea.

PLA, X; MONTERO, F. (eds.) (2014) *Cosas vistas, cosas leídas: la edad de oro del periodismo literario en Cataluña, España y Europa*. Reichenberger: Kassel.

REAL, N. (2003). *Dona i literatura en els anys trenta: la narrativa de les escriptores catalanes fins a la guerra civil*. Departament de Filologia Catalana. Facultat de Lletres. Universitat Autònoma de Barcelona. Octubre 2003.
<https://www.tdx.cat/handle/10803/32181?show=full>

REAL, N. (2006). *Dona i literatura a la Catalunya de preguerra*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

RIUS, C. (2016). Entrevista a Albert Chillón “Negar que el periodisme literari existeix és d'ignorants”, *Núvol*, 20 de juliol. <https://www.nuvol.com/llobres/albert-chillon-negar-que-el-periodisme-literari-existeix-es-dignorants-38334> [Consulta: abril 2020]

SANTA-MARIA, G. i TUR, P. (2003). *Irene Polo. La fascinació del periodisme. Cròniques (1930- 1936)*. Barcelona, Quaderns crema.

TORRENT, J; TESIS, R (1966). *Història de la premsa catalana*. Barcelona, Editorial Bruguera.

Arxiu de Revistes Catalanes Antigues [Consulta: abril 2019 – març 2020].

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/inicio/inicio.do

- *Imatges : setmanari gràfic d'actualitats (1930)*

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/consulta/busqueda_referencia.do?idValor=777&id=6671&forma=ficha&posicion=1

- *La Humanitat (1931-1934)*

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/consulta/busqueda_referencia.do?idValor=427&id=6672&forma=ficha&posicion=2

- *La Rambla : (esport i ciutadania)*

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/consulta/busqueda_referencia.do?idValor=1116&id=6676&forma=ficha&posicion=1

Hemeroteca d'Esquerra Republicana de Catalunya

<https://memoriaesquerra.cat/hemeroteca> [Consulta: gener 2019 – gener 2020].

Escriptores republicanes (2009). Una iniciativa del Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània (GELCC). (Projecte HUM2005-01109, "Concepcions i discursos sobre la modernitat en la literatura catalana dels segles XIX i XX").

<http://filcat.uab.cat/gelcc/escriptors/autores/destacades/polo.html> [Consulta: abril 2020].

7. Annex: Taula cronològica amb els articles d'Irene Polo

No s'ha pogut completar la recerca d'articles de *L'Instant* a conseqüència del tancament de l'Arxiu Històric de Barcelona provocat pel confinament a causa del COVID19. Només s'ha consultat doncs, de *L'Instant*, des de l'1 de gener de 1935 a l'agost de 1935. Tanmateix, sabem que hi ha dos articles de la secció "Apunts" d'aquesta publicació gràcies a la informació proporcionada pel web del Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània (<http://filcat.uab.cat/gelcc/escriptores/autores/destacades/polo.html>).

REVISTA	DATA	TÍTOL ARTICLE	TEMA	OBSERVACIONS
<i>Mirador</i>	12/06/1930	Figures del varités romàntic. Pastora Imperio	cultura	Foto. Espanya folclòrica
	26/06/1930	Una figura d'actualitat. Greta Garbo, la discutida	cultura	foto en una barca de l'actriu cinema
<i>Imatges</i> (1930) disset treballs durant els sis mesos que va durar Imatges, de l'11 de juny al 25 de novembre de 1930: juny (2), juliol (3), agost (3), setembre (5), octubre (1) i novembre (3).	18/06/1830	Antònia Garcia, la primera reina de la banca barcelonina	societat	dones retrat d'Antònia Garcia i retrat de la mare i les germanes Garcia
	25/06/1830	Els taxis i el problema de les tarifes	societat	imatge: taxímetre Els Fortuna, els Barcelona, els Davids
	23/07/1930	"La dona que treballa a l'Exposició"	societat	dones / feminisme imatges de labors i foto de la Casa de la puntaire muntatge d'obres de dones de Carme Karr a l'Exposició
	23/07/1930	Greta Garbo fora del cel·luloide	cultura	cinema dones
	30/07/1930	La bella neboda de Ramsay Mac Donald no és morta	cultura	foto rodona primer ministre anglès i imatge pel·lícula entrevista amb responsable de la Paramount sobre les sospites de mort de l'actriu. S'explica la seva trajectòria

13/08/1930	Zaro Agha, l'home que ha estat contemporani de la Revolució Francesa, de Napoleó de Beethoven i de Lindberg... però els americans no s'ho volen creure	societat	home de cent anys denúncies i plets per demostrar-ho imatges: foto i document turc
20/08/1930	Els grans "bluffs" de Hollywood. El divorci de Mary Pickford i Douglas Fairbanks... i una anècdota barcelonina	societat	cinema, Hollywood divorci confident
20/08/1930	El món trist i pintoresc de les <i>cases d'empenyo</i>	societat	Barcelona 3 fotos
03/09/1930	Lon Chaney, l'home de les mil cares, assassinat pel cinema sonor	cultura	imatges de les seves cares operació, medecina cinema mut vs cinema sonor
03/09/1930	Barcelona-sitges-barcelona, amb Buster Keaton...	societat	Cinema
10/09/1930	La platja de fa trenta anys	societat	imatges de la platja i portada de L'esquella de la Torratxa" moda (la d'abans i la d'ara), vestuari femení: el "maillot"
10/09/1930	Ramon Novarro, el gran afavorit pel cinema sonor	cultura	cinema (sonor) signat I.P
24/09/1930	Astronomia cinematogràfica. Una estrella eclipsada	cultura	cinema sord vs cinema sonor final artístic d'una actriu mexicana
08/10/1930	Un català de la Barceloneta. La meravellosa aventura del capità Blanco, el domador de l'Atlàntic. De Boston a Barcelona, amb baladre i... acompanyat de la família. La triomfal arribada a Barcelona.	societat	fotos arribada al port i de la família al baladre
05/11/1930	Norma Shearer deixa el cinema per dedicar-se exclusivament a fer de mare	cultura	cinema maternitat
12/11/1930	Del 30 de la Via Laietana a Esplugues... a la cacera de quatre paraules amb el Sr. Cambó	política	Cambó

	25/11/1930	Després dels concerts. Pau Casals s'acomiada de Barcelona per mitjà d'imatges	cultura	música Europa fotos de Pau Casals
<i>La Humanitat</i> (1931-1939) * segons Santa-Maria, Tur hi ha una setena entrevista que no ha estat trobada	09/11/1931	En una hora de conversa al Ritz... La Imperio Argentina ens conta que és una admiradora de la Victòria Kent, que està entusiasmada amb el progrés del feminisme a Espanya i que per res del món voldria votar	política	vot femení dibuix d'Imperio Argentina feminisme
	10/11/1931	Escàndols misteriosos L'administrador principal de Duanes ens explica com va produir-se el desfalc que ha costat la mort d'un home i la pèrdua de més d'un milió de pessetes	societat	Duanes, desfalc, suïcidi
	12/11/1931	"A perro flaco..." ¿Será expulsat de l'Ateneu Barceloní l'Emiliano Iglesias?	política	Expulsió d'Emiliano Iglesias, lerrouxista, de les Corts, de l'Ateneu, del Col·legi d'Advocats
	30/11/1931	Recordem. "Eduard Layret, parleu-nos del vostre germà Francesc..."	societat	malaltia i mort
	12/12/1931	La festa de demà. Les modistes diuen que votaran per a qui faci un bon dissabte	política	primeres eleccions amb vot femení dibuix de Clara Campoamor contraportada feminisme
	12/01/1932	Feminisme. Clara Campoamor i el vot de les dones	política	vot femení contraportada feminisme
	<i>La Publicitat</i>	22/01/1932	De l'assegurança de maternitat	món laboral
<i>La Rambla</i> (1931-1933)	02/11/1931	Conversa amb Pío Baroja	societat	literatura, cultura política caricatura de Pío Baroja

28/12/1931	"Any nou, vida nova". Ara va de debò. Com veuen algunes dones catalanes l'any 1932 el primer que estrena la República i que inicia una era nova per al nostre feminisme	política	Imatges d'Aurora Bertrana, Carme Cortès d'Aguader, Margarida Xirgu, Mercè Plantada feminisme
11/01/1932	L'interviu que ens faltava. Un dels primers modistos de Barcelona ens fa de Madame de Thebes una estona per parlar-nos de la moda 1931-1932	moda	moda bcn vs moda parís nudisme influència del cinema en la moda dibuixos
01/02/1932	Femina 1932 Un altre fantasma del passat	moda	pentinats dibuix del pentinat "le coup de vent" secció Femina 1932
22/02/1932	La faldilla està vivint les seves darreres hores. Un dibuixant de modes	moda	faldilla, pantaló, faldilla-pantaló secció Femina 1932
14/03/1932	Una moda primorosa malaguanyada. Les dones volen lluir escot	moda	escot, dones
11/04/1932	La pròxima desaparició de les revistes de Modes	moda	modes de primavera (rossa i bruna) <i>haute couture, up-to-date, megozine, vedettes, parade, tailleur, "a la page"</i> revistes(models) vs cinema (influència de John Gilbert, Greta Garbo, Marlene Dietrich) pentinats Secció Femina 1932
02/05/1932	La crisi i la indumentària La moda heroica	moda	secció fèmina 1932 teatre, simplificació moda entrevista modisto, observació nova societat (menys riques) abric de cuir vs abric de pells

23/05/1932	Fémina 1932. La moda de la joventut. Una interviu amb Mefistòfeles	moda	roba edat, joventut s'acompanya de dos dibuixos: un de la reportera parlant amb un empresari, i d'uns dimonis davant el traspàs d'un negoci
04/07/1932	Femina 1932. Una conversa amb Maria Rusiñol. La filla del gran artista ens parla de la joventut femenina actual. - Evocacions i anècdotes.- La gent d'ara i la gent d'abans...	societat	filla de Rusiñol es presenten a casa seva per fer l'entrevista joventut femenina catalana actual canvi de generació
26/09/1932	Femina 1932 Reportatges barcelonins. Antònia Mercè, la meravellosa "Argentina", ens diu...	cultura	entrevista amb ballarina barcelonina/espanyola internacional passat-present-futur)
30/10-07/11/1932	Eleccions El doctor Solé i Plà torna a la política	política	Esquerra dibuix del personatge automòbil elèctric (únic) guerra 3 parts: conversa amb la minyona per visita el doctor, conversa amb el doctor, respostes per escrit del doctor
14/11/1932	Eleccions... Què diuen els separatistes?	política	candidatures eleccions a favor i en contra de l'estatut
21/11/1932	Al Paral·lel ja no hi ha emperador	política	Eleccions (guanya ERC, perd Lerroux) Foto del Morrot: barri treballadors, tren, fum
28/11/1932	Siluetes del dia 20. Un caputxí darrere l'urna. El P. Andreu de Palma de Mallorca, President de Mesa	política	foto del caputxí catalanisme, Mallorca, anglesos
05/12/1932	Vint-i-quatre hores abans. Una visita al Parlament català, en companyia de Josep Tarradellas	política	fotos conseller de governació preparació d'obertura Parlament

12/12/1932	La primera setmana. En complir vuit dies... (un enterviu amb el president de la Cambra catalana)	política	entrevista a Lluís Companys, president del parlament dibuix del president amb la campaneta
24/12/1932	A tothom. Ells! Una almoïna definitiva, per amor a Barcelona	societat	Caritat, almoïna, sense llar portada
02/01/1933	Després de la foguera de "El siglo". Víctimes inèdites.	societat	foto assemblea víctimes (Cases) incendi botiga juguïnes
16/01/1933	Jornades tràgiques. Sallent, el cau de l'angúnia	món laboral	Obrers Revolució a Sallent (un mort) Gent dormint al carrer, en fàbriques, en corral de porcs, en antigues mines de guix
22/01/1934	Un assaig de l'"Argentina". La dansarina que no veu el públic	cultura	descripció assaig ballarina foto ballarina
29/01/1934	Parlant amb el senyor Duran i Ventosa	política	Parlament La Lliga Catalanisme Contraportada
12/02/1934	Reportatge del projecte de revolució. Els socialistes es consideren enganyats... i diuen que cal començar la feina de bell nou	política	socialisme vs feixisme
19/02/1934	Com en règim colonial El treball a les Companyies de Gas i Electricitat Ho han de pagar els obrers o la ciutat?	món laboral	pàgina 2 i 4
26/02/1934	Unes declaracions especials a LA RAMBLA del conseller de Finances de la Generalitat, senyor Martí Esteve "El dia 1r de juliol poder quedar traspassats definitivament tots els serveis de l'Estat a	política	pàgina 3 traspassos foto M. Esteve

	Catalunya		
19/03/1934	Dret de defensa El primer moviment obrer de l'Aliança Obrera Josep Vila Cuenca, Francesc Arín, Rafael Vidiella, Joaquim Maurín i Andreu Nin, expliquen per què l'Aliança Obrera ordenà la vaga general del dia 13, fracassada a Barcelona, i defineixen llur actitud davant el moment polític	política	contraportada vaga contra el feixisme UGT: Josep Vila Bloc Obrer i Camperol: Joaquim Maurin Esquerra comunista: Andreu Nin Federació socialista: Rafael Vidiella
16/04/1934	No hi ha prou escoles! Una generació d'analfabets ens amenaça El president de l'Ateneu Enciclopèdic Polpular, i un membre de la seva Secció Pedagògica, ens parlen de la campanya que acaben d'emprendre: "Com donar escola a 50.000 infants?"	educació	pàgina 4 propostes
30/04/1934	Ara que disposem del nostre ordre públic. El doctor Solé i Pla explica com creu que caldria organitzar-lo	política	model ordre públic català
07/05/1934	Abans d'anar-se'n, per un any, a Amèrica... Antònia Mercé, l'Argentina, es prepara per a ballar, aquesta nit, per Barcelona	cultura	sense signar pàgina 2 + foto
14/05/1934	Tema candent. La llei de contractes, Una enquesta entorn de la seva promulgació i sobre l'actitud adoptada per la Lliga. L'opinió de Roig i Bergadà, Masponsi Anglasell, Amadeu Aragay i Albert Bernis	política	conflicte esquerra-dreta Parlament català i amb Madrid llibertat de pensament (lliure informació) opinions en contra fotos dels enquestats

21/05/1934	Tema candent. La llei de contractes de Coipfu. Una enquesta entorn de la seva promulgació i sobre l'actitud adoptada per la Lliga "L'opinió de Josep Calvet, president de la U. R. C, Francesc Riera i Francesca Vergés	política	conflicte esquerra-dreta Parlament català i amb Madrid llibertat de pensament (lliure informació) opinions a favor fotos dels enquestats + opinió Anna Murià
22/06/1934	Aquest matí, a l'audiència. Emili Granier-Barrera ha estat condemnat a dos mesos i un dia de presó, per haver dit lladre a Lerroux	política	no hi és a ARCA (però està referenciat a http://filcat.uab.cat/gelcc/escriptors/autores/destacades/polo.html núm. 244
05/11/1934	El Teatre català reviu. El Director artístic del Poliorama, senyor Pous i Pagès, i el del Romea, senyor Carles Capdevila, ens parlen de les esperances que posen en la temporada que, respectivament, inauguren dimecres i divendres vinent * Josep Pous i Pagès ens explica els projectes i l'exposició de la companyia subvencionada de Mercè Nicolau *Carles Capdevila confia en un moviment de simpatia del públic vers el teatre català i la companyia particular del senyor Fernández-Burgas	cultura	fotos de Josep Pous i Carles Capdevila, així com la de Josep M. de Segarra i un fragment de <i>La plaça de Sant Joan</i> portada
12/11/1934	El nostre orgull El museu d'art de Catalunya és obert	cultura	contraportada i pàgina 11 fotos retaule romànic de sant Vicenç de Taüll, director Museu d'Art de Catalunya, escultura gòtica mare de Déu i retrat senyora Canals, de Picasso
19/11/1934	El dia 29 farà trenta tres anys que va morir l'apòstol del federalisme. L'agitada història del monument a Francesc Pi i Margall. L'estàtua de la República ja és dalt de l'obelisc del Passeig de Gràcia.	política	foto estàtua república i escultor relat sobre les diverses polèmiques per erigir el monument

	03/12/1934	Una gran obra de cultura El primer Museu d'Arqueologia de Catalunya	cultura	pàgina 3 dibuix Dr. Bosch i Gimpera
<i>L'Opinió</i> (1933-1934)	19/02/1933	D'orient a occident. Dues índies, enamorades de Catalunya, a Barcelona	educació	Índia, nacionalisme, Gandhi educació, Montessori foto de les dues representants índies
	24/02/1933	Barcelona o Sabadell? Unes explicacions d'Antoni Puig-Gairalt	transport	aeroport comercial a Viladecans i militar a Sabadell dibuixos plànols
	16/03/1933	Una primera pedra esperançadora Cap a una Barcelona nova Josep Lluís s'entrevista amb el bloc d'estatges obrers de Sant Andreu. Una maqueta	habitatge	GATPAC. Blocs per obrers, districte V (barri xinès). Sant Andreu maqueta del projecte
	17/03/1933	El ple de Sabadell Cap a la ruptura definitiva? Un enterviu amb Josep Moix	món laboral	Federació Local dels Sindicats Obrers de Sabadell CNT sindicalisme
	21/03/1933	Catalans, castellans... Un problema més greu que el problema minaire, a Sallent	societat	convivència entre indígenes i forasters vaga dones assetjades solució: colònies pels obrers, separació de les dues comunitats
	22/03/1933	La darrera rebequeria de la FAI. A 340 metres sota terra. La vida al fons de les mines de Sallent, durant la vaga dels braços caiguts. Parlant amb un dels "enterrats"	món laboral	vaga de braços caiguts entrevista a un vaguista foto mina / portada
	24/03/1933	El darrer conflicte, a la conca minera I tot això, per què? La capriciosa i inútil vaga dels braços caiguts, a les mines de Súria	món laboral	vaga de braços caiguts Miquel planell dones dels vaguistes

31/03/1933	Les escissions de la C.N.T. Un perill gravíssim per al nostre obrerisme	món laboral	sindicalisme FAI
14/04/1933	El conflicte del port. Cal arreglar això d'una vegada	món laboral	torns Port de Barcelona (Barceloneta)
19/04/1933	Davant la trista vaga de la construcció	món laboral	sindicalisme article sobre/contra la FAI
21/04/1933	La vaga de la construcció. El que diuen els patrons Un interview amb el president i el vice-secretari del gremi de contractistes i mestres d'obres de Catalunya	món laboral	sindicalisme CNT portada
22/04/1933	La vaga de la construcció. ... I el que diuen els obrers. Un interview amb el comitè de Vaga del Sindicat Únic de la Construcció.	món laboral	CNT caricatura portada i pàgina 7
23/04/1933	El conflicte del port. Que passarà demà?... Una visita al sindicat únic del transport de Barcelona	món laboral	portada i pàgina 6 port
30/04/1933	Primer de maig. Com va anar allò, senyor Marba? El Primer de Maig de 1890 - el primer que es va celebrar a Barcelona- explicat per un dels seus organitzadors	món laboral	sindicalisme socialistes i anarquistes 1r de Maig de 1890 portada i pàgina 2
07/05/1933	No n'hi ha prou, amb optimisme només... El conflicte del port continua en peu. Segons ens diu la Unió d'Obrers de la Germandat de Sant Pere Pescador	món laboral	portada Sant Pere Pescador sindicalisme / vaga

12/05/1933	El moment obrer. El director General del treball, Carles Baraibar, ens diu que els treballadors han d'anar al feixisme o al socialisme i que s'imposa reduir la jornada de treball	món laboral	sindicalisme (lluita CNT - UGT) feixisme/socialisme reducció jornada laboral emigració/immigració
13/05/1933	Per què no s'abaixa el pa, a Barcelona? Amb una excusa inadmissible, el governador s'oposa a que sigui aplicada la rebaixa del pa acordada fa set dies	economia	portada el preu del pa societat de classes
16/05/1933	Per què no s'abaixa el pa, a Barcelona? A Sabadell es ven el quilo de pa a 0,70, a 0,65 i fins a 0,60	economia	portada i pàgina 12 (foto) solidaritat obrera, societat de classes sindicats obrers de Sabadell, cooperativisme
17/05/1933	"L'Opinió" tenia raó... El pa de quilo es vendrà a 70 cèntims, i el de família, de 2 quilos, a 1,20 pessetes	economia	portada (foto) i pàgina 14 Mataró
19/05/1933	Quinze dies de treva Mentre els barcelonins pagaran el pa a cinc cèntims menys...	economia	portada trevia campanya abaratiment pa posicionament diari
20/05/1933	Davant de l'actual catàstrofe obrerista... Els sindicalistes de l'oposició, amb l'Àngel Pestana, s'uneixen per salvar el confederalisme de Catalunya de la desfeta a que la F.A.I. l'ha precipitat	món laboral	portada i pàgina 12 sindicalisme català... CNT - FAI Cid i Robusté
04/06/1933	Després de 65 anys de periodisme... Al degà dels periodistes de Barcelona també li toca d'ésser entrevistat	periodisme	homenatge al periodisme (2n aniversari diari) entrevista a Joan Simó i Aulèstia fotos de Joan Simó Aulèsia (l'any de la primera exposició i actualitat)

11/06/1933	Prou soldats! Els nostres infants prediquen la pau Les escoles, contra les casernes Un miting i una exposició, fets per infants	educació	reportatge pàgina 9 i 10 pacifisme, educació, infància
14/06/1933	¿Què ha de fer l'obrer... parat? Montecarlo, a la plaça de les Glòries Catalanes	món laboral	atur joc: quinto (foto)
18/06/1933	Senyor Ametlla: per què ha deixat apujar el pa a 0,75, mentre les farines estan només a 0,65?...	economia	preu del pa
20/06/1933	Els enllaços ferroviaris són un fet En el trajecte de Cornellà a Barcelona, el senyor Prieto ens diu que l'Estat donarà, per tot aquest any, cinc o sis milions de pessetes a Barcelona, i que les obres començaran de seguida	política	transports
21/06/1933	El preu del pa, a Barcelona El delegat de la "Unió de rabassaires i altres cultivadors del camp de Catalunya" ens explica com i perquè fou eliminat de la darrera reunió de la junta reguladora	economia	portada i pàgina 14 farinaires
22/06/1933	El preu del pa, a Barcelona El perill de l'actual junta reguladora	economia	portada i pàgina 10 regulació indústria flequera
25/06/1933	El preu del pa, a Barcelona. Per què el pa ha d'estar en mans del govern civil, desapareguda l'antiga "junta provincial de abastos" i havent-hi una comissió municipal de proveïments?	economia	portada preu del pa municipalització del pa
28/06/1933	Pedro Rico, alcalde de Madrid, a Barcelona. Història d'un interviu convertit en l'anunci d'una conferència...	política	intent infructuós d'entrevista a l'alcalde de Madrid portada, foto

01/07/1933	<p>El preu del pa Si totes les cooperatives de Catalunya s'ajuntessin...</p> <p>... podrien fer-se fàbriques pròpies de farina i produir el pa més higièncis, més bo i a més bon preu, resolent d'un cop el problema, -ens diuen els cooperativistes de Sabadell</p>	economia	portada i pàgina 5 Junta reguladora cooperativisme
05/07/1933	<p>Un interviu amb l'alcalde de Sant Sebastià Un ajuntament model i un alcalde heroic...</p>	política	portada, foto ajuntament basc paper alcalde
07/07/1933	<p>Un interviu amb l'alcalde de Cádiz L'alcalde més jove d'Espanya ens diu que els ajuntament han d'anar a fer desaparèixer els impostos</p>	política	portada i pàgina 12 impostos
12/07/1933	<p>El preu del pa. Per què puja el blat? Enguany s'han collit 38,000,000 d'hectolitres de blat, hi ha encara un sobrant de 8,000,000 de l'any passat. Espanya en consum uns 40,000,000, Hi ha, doncs, blat de sobres</p>	economia	portada i pàgina 14 (foto) Sindicats Agrícoles de Lleida
13/07/1933	<p>El decret del ministeri del Treball, aprovant l'augment de sou i la jornada de 44h per als paletes. S'haurà solucionat, a la fi, la vaga de la construcció?</p> <p>Als patrons no els agraden les Bases, però diuen que obriran les obres tan aviat com els hagin comunicat oficialment la seva aprovació.</p> <p>Els obrers canten victòria i declaren que tornarien avui mateix a la feina...</p>	món laboral	portada i pàgina 12 sindicalisme

16/07/1933	El conflicte dels obrers acomiadats de la casa Damm, amb el seu sindicat de la C.N.T.	món laboral	portada i pàgina 7 (foto pintada paret), gràfic 62 treballadors acomiadats C.N.T.
19/07/1933	Mentre surten les colònies... Els infants de Barcelona respiren poc i mengen malament El doctor Enric Mies ens conta com es fa la inspecció mèdica de les criatures	salut	portada i pàgina 17 infants medicina
30/07/1933	Dimarts, els barcelonins hem de tenir el pa a 0,70. Les farines estan actualment a 64 i el mercat baixa cada dia	economia	portada i pàgina 17 mercat
01/08/1933	El preu del pa, a Barcelona El senyor Ametlla no s'hauria oblidat que, a més de flequers, també hi ha consumidors?...	economia	portada el preu del pa
03/08/1933	La sanitat de Catalunya L'epidèmia de la ràbia, portada fa dos anys a Catalunya pel gos d'una tribu de gitanos francesos, es va estenent d'una manera alarmant.	salut	portada (foto) i pàgina 13
06/08/1933	La sanitat de Catalunya Els leprosos de Barcelona fan de cambriers, de funcionaris oficials, de forners, de venedors de comestibles, d'empaquetadors, etcetera...	salut	portada (foto) i pàgina 15
08/08/1933	Un català, a les selves americanes. Els indis blancs acaben d'ésser descoberts, a les serres de l'Orinoco, per un topògraf de Malgrat.	cultura	portada (fotos Feliu Cardona i indi blanc) descobriments indis blancs llibres, pel·lícules, fotògrafs
13/08/1933	El preu del pa, a Barcelona El darrer truc dels flequers El misteriós silenci del senyor Ametlla	economia	pàgina 7 governador vs drets dels consumidors Junta reguladora

17/08/1933	La sanitat, a Catalunya A Barcelona, la tuberculosi és la causa més freqüent de mort	salut	pàgina 8 i 9 (gràfics de dosis de vacuna i mortalitat fets a mà) vacunació
18/08/1933	La sanitat de Catalunya L'epidèmia tifoide és enguany més maligna	salut	pàgina 7 i 8 vacunació, control d'aigües, insectes, precaució amb malalts
22/08/1933	¿França, Espanya o Andorra? "Nous sommes en Andorre chez nous!" ("Andorra som a casa nostra!)", ens hadit els sots-veguer francès	política	Andorra, ocupació policial francesa contra el Consell abans de les eleccions
23/08/1933	El problema d'Andorra Parla la Mitra... Un interview amb el vicari general del bisbe d'Urgell "La Mitra és la que ha cridat les forces franceses"	política	portada (foto caserna) i pàgina 13
23/08/1933	El viatge d'estudis de l'"Uniom Internationale des Viles" Antoni Vilalta ens diu que cal acabar amb el mite que la nostra cultura és inferior a la dels altres països	educació	pàgina 7 (foto AV) excap de la majoria municipal d'Esquerra educació escandinava. Escola municipal (pública)
25/08/1933	El viatge de l'"Union International des Villes" Com hem de transformar Barcelona...	educació	President de la Federació de Municipis (Pere Comes) ensenyament públic Escandinàvia, cultura civil

01/09/1933	La França liberal s'aixeca contra la invasió d'Andorra pels gendarmes Dimitirà el ministre d'Estat francès? El diputat francès Joseph Rous explica a L'OPINIO com i per què va a interpel·lar el Govern de la República veïna per aquest abús de força. La FHASA, mestressa d'Andorra.-Andorra, centre d'espionatge internacional?	política	portada (dibuix examens Andorra) i pàgina 13 eleccions
02/09/1933	Un entreviu amb el veguer francès Els gendarmes es quedaran a Andorra mentre les circumstàncies ho aconsellin	política	portada i pàgina 14 puresa del sufragi
03/09/1933	¿Qui ha descobert la veritat d'Andorra?	política	conflicte polític, FHASA, periodisme d'arreu del món Eleccions (contraris i partidaris als gendarmes/FHASA/bisbe)
10/09/1933	Del catalanisme heroic... Com nasqué i morí "La Reixa" L'11 de setembre de 1901	política	història societat que es dedicaria a socórrer els catalanistes especial 11 de setembre fotos i dibuix, pàgina 13 (pàgina sencera)
15/09/1933	Una altra vaga greu en perspectiva El front únic del CADCI, la CNT, la FET i la UGT, ens explica què farà el personal de les Companyies de Gas i Electricitat si aquestes no accepten el contracte de treball presentat	món laboral	sindicalisme portada i pàgina 15
24/09/1933	L'èxit de la campanya de L'OPINIÓ per a l'abaratiment del pa Ara cal que el pa no torni a pujar, sinó al contrari...	economia	pàgina 5 preu del pa

08/10/1933	Sobre el conflicte de la llum i la força. L'infern gris de l'oficina	món laboral	monotonia oficina
17/10/1933	Una nova cultura catalana Què es, realment, la universitat autònoma? Un interview amb el president del Patronat, Pompeu Fabra	educació	portada i pàgina 11 obertura UAB, Pompeu Fabra bilingüisme, mètode, nomenament professorat
18/10/1933	Les noves Bases de Treball de la dependència mercantil Els obrers de les oficines també tenen dret a la vida.	món laboral	portada i pàgina 5
19/10/1933	El treball Una noble empresa de l'Ateneu Enciclopèdic Popular El Congrés d'Educació Social	societat	pàgina 4 Congrés cultura, ciutat, obrers
20/10/1933	Què és, realment, la Universitat Autònoma? "Sense una universitat així, Catalunya no tindria mai una llibertat de debò", ens diu el Dr. Joaquim Xirau	educació	portada i pàgina 15
24/10/1933	Les noves bases de treball dels empleats a l'engròs Prou "pixatinters", prou "saltataulells"!	món laboral	portada i pàgina 15 Jordi Arque (sindicat mercantil), empleats d'oficina i dependents de botiga (classe intermitja) solidaritat obrera
27/10/1933	Què és, realment, la Universitat Autònoma? "D'una institució burocràtica n'hem fet una universitat de carn i ossos", ens diu el Dr. Joaquim Balcells	educació	pàgina 8 Joaquim Balcells, membre patronat nova universitat
31/10/1933	Per a dintre d'uns dies està anunciada la vaga de tots els empleats i dependents de Barcelona. Ara li toca al senyor Esteve	món laboral	conflicte empleats i burgesos Auca del senyor Esteve portada i pàgina 10

05/11/1933	¿On és Viriat Milanès? La mare i l'àvia d'aquest confident de Miquel Badia declaren que fou raptat pels escamots la nit del 15 de juliol, i que des d'aleshores no n'han sabut res més	política	polícia ERC desaparició <i>Solidaridad Obrera</i> portada i pàgina 14
11/11/1933	¿On és Viriat Milanès? "La Humanitat" ha publicat unes cartes autèntiques o apòcrifes. Però Viriat Milanès no apareix, i la justícia segueix reclamant-lo	política	referències a altres notícies (contràries) de <i>La Humanitat</i> portada i pàgina 17
05/12/1933	Contra la FAI, en defensa dels obrers. No es fa una vaga amb crims ni amb mentides	món laboral	sindicalisme <i>Solidaridad Obrera FAI</i> portada (foto vaga transports) i pàgina 15 violència
10/01/1934	Una artista de cap a peus Antonia Mercè, la senzilla gloriosa	cultura	contraportada foto retorn a Barcelona
17/01/1934	La separació de Pestaña del grup dels "trentistes" Unes declaracions del líder sindicalista sobre el moment obrer actual	món laboral	Portada (foto) i pàgina 10 Federació Comunista Llibertària - FAI - trentisme sorpresa a casa seva sindicalisme
07/02/1934	Un vell problema municipal que va a ésser atacat "Cal reorganitzar la burocràcia de l'ajuntament"... ens diu el conseller de Governació, Josep Maria Massip	política	municipalisme burocràcia
10/02/1934	Govern municipal Activitat, severitat i control El conseller regidor Antoni Vilalta ens explica com seran salvades les finances de Barcelona sense posar nous impostos	política	municipalisme padró, pressupostos finançament

21/02/1934	Govern municipal La tasca social de l'Ajuntament Marià Martínez Cuenca ens parla de la solució de dos problemes: l'atur forçós i les cases barates La creació d'una Caixa Municipal de Dipòsits de Garantia i d'un Arxiu i Biblioteca Socials	política	pàgina 3 conseller nou municipalisme polítiques socials
24/02/1934	Segle XIX i avant guerra	societat	contraportada - article llarg dibuix, foto al Polo tombant de segle tècnica, ciència, moda, dona, cafès
15/04/1934	Cal abandonar l'apoliticisme Angel Pestaña ens parla del partit sindicalista, destinat a fer participar els obrers en l'obra dels municipis	política	eleccions obrerisme municipalisme pàgina 6
24/04/1934	Un repòrter de "L'Opinió", a l'Escorial. Com ha donat el primer pas el feixisme d'Espanya	política	feixisme - JAP Congrés a l'Escorial
26/04/1934	La trinitat feixística espanyola fa declaracions a "L'Opinió". Gil Robles, Primo de Rivera i el doctor Albiñana defineixen l'acte de l'Escorial, es critiquen mútuament, opinen sobre l'esdevenidor del feixisme a Espanya, i jutgen el fet polític de Catalunya.	política	feixisme fotos dels tres personatges
10/05/1934	Feina per als obrers i camins per a la vida de la ciutat. Estanislau Duran Reinalts ens parla del pla de reforma de Barcelona que acaba de presentar al consistori i dels seus projectes d'urbanització.	societat	contraportada foto + dibuixos projecte

	12/05/1934	Una conversa amb Eusebi Carbo, organitzador de les expedicions infantils aragoneses a "províncies". La C.N.T. ha presentat querella criminal contra la Generalitat "per segrestament de menors". "Aspirem - diu - a una major comprensió i a una major tolerància"	política	CNT - reunió amb Companys nens aragonesos portada i pàgina 5
	24/05/1934	El gran escultor, quan no fa escultura... "Manolo-2 condemna l'art modern, el progrés mecànic i la teoria de la igualtat	cultura	il·lustració sobre l'autor foto de l'autor pàgina 7
	21/06/1934	La separació de Jaume Mirabítlles del B.O.C. L'autor de "Perquè sóc comunista" explica a "L'Opinió" perquè ha passat a l'Esquerra	política	Esquerra comunisme partit de classe vs partit de forces populars obrerisme català
	25/08/1934	Davant la pròxima assemblea de propietaris agrícoles de Madrid El senyor Cirera, president de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, ens diu que ell és antiseparatista, i que els propietaris van a Madrid a demanar la reversió de l'Ordre públic a l'Estat. I afegeix que qualsevol fórmula del senyor Samper que no sigui donar-los la raó, la desobeiran.	política	Llei de conreus pàgines interiors caricatura portada Institut Agrícola Català de Sant Isidre
	31/08/1934	Vuit dies abans de la sortida de trens especials de Royo Villanova... L'únic catalanista de la junta de l'Institut Agrícola de Sant Isidre, Lluís Jover Nonell, ens diu que la culpa de tot el que passa la té la Lliga.	política	Institut Agrícola Català de Sant Isidre Llei de Conreus Autonomia Catalunya Ordre públic
<i>L'Instant</i> (1935)	01/01/1935	1934-1935. Hores de quarto fosc. Ningú no vol parlar [<i>tros censurat</i>]. Dos intervisus fracassats.	política	censura periodisme cap d'any

03/01/1935	Què ha de fer Catalunya?	política	
04/01/1935	Tres mesos de règim militar a l'Ajuntament de Barcelona. Un interview i una memòria de l'Alcalde accidental, el tinent coronel senyor Martínez Herrera	política	
05/01/1935	Després del desastre. Què ha de fer Catalunya? El que diu Antoni Rovira i Virgili	política	
07/01/1935	A les tres d'aquesta matinada ha estat traslladat a Madrid l'exgovern de la Generalitat. Tres mesos després d'haver-la pujada, els senyors Companys, Lluhí, Gassol, Martí Esteve, Mestres i Comorera, han baixat avui l'escala de "L'Uruguay"	política	justícia detenció i trasllat exconsellers a Madrid
09/01/1935	El senyor Portela inaugurarà demà el règim transitori de Catalunya	política	il·legible
11/01/1935	Diu el nou alcalde de Barcelona. En l'ordre administratiu s'ha de continuar i ampliar l'obra de l'Ajuntament de Pi i Sunyer	política	política local
13/01/1935	Els escamots després de la catàstrofe. Un comitè reorganitzador de les Joventuts d'Estat català, prepara un Congrés en el qual s'analitzaran els fets del 6 d'octubre i es jutjarà la conducta de Josep Dencàs i Miquel Badia. No volen sotmetre's a l'Esquerra i pensen constituir, en tot cas, un partit nacionalista revolucionari que agrupi els obrers, els pagesos i la classe mitja.	política	Esquerra
16/01/1935	El Partit Nacionalista Català canvia d'orientació política i està disposat a mirar-se a Estat Català, si els escamots es separen de l'Esquerra	política	Esquerra

18/01/1935	No hi ha un acord total sobre la formació d'un partit únic obrer. El que voldríem formar és un Partit "Únic Revolucionari"... - ens diu un <i>dirigent</i> de l'Esquerra Comunista	política	Esquerra
21/01/1935	El gran problema de la política nacional. Com hauria d'ésser la Llei Electoral que s'apliqui en les pròximes eleccions? El President d'Acció Catalana, Lluís Nicolau d'Olwer, és partidari del sistema proporcional i troba "absolutament detestable" la Llei que s'aplicà en les eleccions del 19 de novembre de 1933.	política	lleï electoral
22/01/1935	Incís. Reportatge sobre els meus reportatges	periodisme	política <i>La Humanitat</i> censura llibertat de premsa
23/01/1935	El gran problema de la política nacional. Com hauria d'ésser la Llei Electoral que s'apliqui en les pròximes eleccions? El senyor Joan Coromines, de l'Esquerra Republicana de Catalunya, diu que només un règim majoritari pot donar a l'Estat un instrument de govern"	política	lleï electoral
24/01/1935	El gran problema de la política nacional. Com hauria d'ésser la Llei Electoral que s'apliqui en les pròximes eleccions? El senyor J. Soler Janer, del Partit Tradicionalista, diu que la Llei hauria d'ésser proporcional, però no de àrtits polítics, sinó de gremis professionals"	política	lleï electoral

25/01/1935	El gran problema de la política nacional. Com hauria d'ésser la Llei Electoral que s'apliqui en les pròximes eleccions? El senyor Francesc Cambó, secretari general de la Lliga Catalana, diu que la Llei Electoral que fou presentada al Parlament de Catalunya és indispensable perquè el poble català torni a sentir per l'autonomia el fervor d'uns anys enrera.	política	lleï electoral
26/01/1935	El gran problema de la política nacional. Com hauria d'ésser la Llei Electoral que s'apliqui en les pròximes eleccions? El senyor Josep Quero Molares, del Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, diu que els programes polítics, cada dia més inconciliables, reclamen un sistema majoritari	política	lleï electoral
28/01/1935	El gran problema de la política nacional. Com hauria d'ésser la Llei Electoral que s'apliqui en les pròximes eleccions? El Dr. Josep Xirau Unió Socialista de Catalunya creu que s'hauria de fer una lleï electoral menys rígida que l'actual, però no proporcionalista pura	política	lleï electoral
29/01/1935	Conseqüències d'aquella vaga de la construcció. Un "Locaut"?... Parla el secretari del Gremi de Contractistes d'Obres i Mestres de Cases de Catalunya.	món laboral	
03/02/1935	El senyor Gil Robles diu que per a sufocar definitivament el moviment de protesta que va produir la CEDA en el poder, cal acabar de desconnectar els elements subversius... "Catalunya necessita comprensió per part de totes les forces antirevolucionàries." - Sobre el discurs del senyor Cambó, diu que no vol contestar atacs"	política	CEDA portada

13/02/1935	Després de la visita del senyor Aizpún... Com es farà la revisió del traspàs dels serveis de Justícia de Catalunya, que preveu la llei de l'actual règim transitori? El que n'explica una personalitat ben autoritzada. L'afer dels nomenaments de jutges municipals. La necessitat de reorganitzar l'administració de justícia. - El resultat de la inspecció que acaben de fer els magistrats del suprem	política	pàgina interior
15/02/1935	L'Esquerra Republicana de Catalunya, Acció Catalana i el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra es proposen arribar a una entesa per formar un sol Partit. Si això fracassa, hi haurà diverses escissions per a constituir un Partit nou.	política	Esquerra portada i pàgina interior
16/02/1935	"La contestació del senyor Lerroux al recurs del senyor Martínez Domingo és molt afalagadora per als catalans..." diu el senyor Maspons i Anglós. La desestimació del recurs de "L'HORA". - Es publicarà un Llibre Blanc amb tots els documents relatius al Règim Transitori.	política	portada i pàgina 3
21/02/1935	Els reportatges de l'Instant. França no concedeix l'extradició del senyor Dencas. "La visita de la causa contra l'exconseller de Governació a la "Chambre de mises en accusation".	política	Escrit des de París el 19/03/1935
26/02/1935	París, ¿refugi d'estrangers? Les dificultats que posa la crisi a la vida en la ciutat que era ahir port de naufrags... Com viuen en aquests moments els espanyols a la Ville Lunière... i com ho passa un exministre de la República	política	Indalecio Prieto, exministre de Finances i d'Obres Públiques de la República, a París

01/03/1935	París, ¿refugi d'estrangers? Les dificultats que posa la crisi a la vida en la ciutat que era ahir port de naufrags... Com viuen en aquests moments els espanyols fa quatre mesos... i com ho passa un exministre de la República	política	refugiats
02/03/1935	París, ¿refugi d'estrangers? París, ¿refugi d'estrangers? Les dificultats que posa la crisi a la vida en la ciutat que era ahir port de naufrags... Com viuen en aquests moments els espanyols fa quatre mesos...	política	refugiats
02/03/1935	Els desmentiments a l'Instant es tornen confirmacions... Estat Català, en una reunió plenària, acorda separar-se d'Esquerra.	política	Esquerra
05/03/1935	París, ¿refugi d'estrangers? Les dificultats que posa la crisi a la vida en la ciutat que era ahir port de naufrags... Com hi viuen, fa quatre mesos, els refugiats catalans.	política	refugiats
11/03/1935	Durant la campanya d'acció popular per terres de Girona... Un interviú amb Gil Robles i un altre amb el senyor Cirera Voltà	política	feixisme
12/13/1935	Un interviu amb Marcel·lí Domingo sobre el que han de fer les esquerres de Catalunya. "Constituir-se en Front Únic amb un programa clar, categòric i concret de problemes i solucions de govern" diu l'ex-ministre de la República	política	esquerres
14/03/1935	Un interviu amb Gabriel Alomar. "Catalunya - diu - ha d'eliminar el separatisme i serà el nucli reconstructor d'Espanya"	política	diputat catedràtic Institut de Palma de Mallorca

23/03/1935	Carles Pi i Sunyer, l'alcalde de Barcelona el 14 de gener, ens explica com se li va ocórrer, a bord de l'"Uruguay" d'escriure el llibre sobre Julia de Lespinasse, que sortirà el 23 d'abril	política	judici cultura
25/03/1935	Anticlericalisme històric... El senyor Pere Domènech, conseller radical, ens parla dels cèlebres banquets de promiscuació de divendres sant i de l'oposició dels antics regidors radicals a la processó del Corpus ...i, també, dels vells bateigs i enterraments lliurepensadors	política	religió Partit Radical Ajuntament de Barcelona
12/04/1935	Joaquim Maurín ens parla dels propòsits de les forces marxuastes de Catalunya. "Podria ésser que en les pròximes eleccions Aliança Obrera presentés candidatura per tot Espanya"... Entraran els "rabassaires" a l'Aliança Obrera?	política	foto Joaquim Maurín Aliança Obrera
13/04/1935	... però el senyor Serra Hunter diu que l'Esquerra no pot acceptar-ho	política	nota
02/05/1935	Viatge al paradís. Postals d'Eivissa. I	turisme	paisatge Eivissa
03/05/1935	Viatge al paradís. Postals d'Eivissa. II	turisme	Eivissa Indígenes i forasters
25/05/1935	La vista contra els exconsellers de la Generalitat. Àngel Ossorio i Gallardo, el defensor de Lluís Companys, parla per a "L'Instant"	política	justícia vista sobre moviment 6 d'octubre a Madrid defensa

27/05/1935	Els ex-consellers de la Generalitat compareixen davant del Tribunal de Garanties. A la sessió d'aquest matí, després de la lectura de les conclusions provisionals, ha començat l'interrogatori dels processats. Les declaracions dels senyors Lluhí, Comorera i Martí Esteve. Es suspèn la vista per represndre-la a les cinc de la tarda.	política	justícia vista sobre moviment 6 d'octubre a Madrid judici, primers interrogatoris
29/05/1935	Els ex-consellers de la Generalitat compareixen davant del Tribunal de Garanties. Aquest matí no hi ha hagut sessió. La d'aquesta tarda haurà començat a les cinc. Visites als processats.	política	justícia visita a la presó
31/05/1935	Queda vista per a sentència la causa contra els ex-consellers de la Generalitat. L'informe del senyor Ossorio i Gallardo defensor del senyor Lluís Companys rectifica el fiscal. Unes manifestacions de l'expresident de la Generalitat	política	justícia judici moviment 6 d'octubre defensa de Companys
02/07/1935	Apunts. El primer	periodisme	nova secció censura
04/07/1935	Apunts. "El poblòmetre"	política	Autoengany polític Banalització de la política
06/08/1935	Apunts. Greta Garbo	moda	dones cinema
16/07/1935	Apunts. Postals d'Eivissa. Atala es vesteix de senyoreta. I	turisme	Eivissa civilització
17/07/1935	Apunts. Postals d'Eivissa. Ciment armat. II	turisme	modern style vs masies blanques
20/07/1935	Apunts. Postals d'Eivissa.	turisme	
23/07/1935	Apunts. Postals d'Eivissa. Xauxa	turisme	oci a Eivissa

	25/08/1935	Apunts. Última postal d'Eivissa	turisme	partida vacances
	30/07/1935	Apunts. La ciutat fatal	societat	Barcelona virtuds i vicis
	03/08/1935	Apunts. Senyor pic, una idea	periodisme	censura
	05/08/1935	Apunts. El fred	societat	
	06/08/1935	Apunts. Els sense-casa	societat	mendicitat responsabilitat política
	07/08/1935	Apunts. Unes vacances	món laboral	treball
	09/08/1935	Apunts. Un llibre sensacional	cultura	judici Lluís Aymand Baudilla
	13/08/1935	Apunts. L'Esquerra	política	unitat/divisió partit després del judici
	16/08/1935	Apunts. Platja de plata	turisme	Sitges. Retrat
	21/08/1935	Apunts. El Roca	societat	transport públic
	22/08/1935	Apunts. El Roca. II	societat	transport públic
	24/08/1935	Apunts. El Roca i III	societat	transport públic
	29/08/1935	Apunts		Referenciat a http://filcat.uab.cat/gelcc/escriptors/autores/destacades/polo.html
	10/09/1935	Apunts. A Margarita Xirgu	societat	món teatre
	17/09/1935	Apunts		Referenciat a http://filcat.uab.cat/gelcc/escriptors/autores/destacades/polo.html
	26/11/1935	París, ¿refugi d'estrangers? Les dificultats que posa la crisi a la vida en la ciutat que era ahir port de naufrags... Com viuen en aquests moments els espanyols a la Ville Lunière... i com ho passa un exministre de la República	política	Indalecio Prieto, exministre de Finances i d'Obres Públiques de la República, a París
<i>Última Hora</i>	13/12/1935	Les modistes que aquesta nit no aniran a ballar	món laboral	dones

	18/12/1935	El truc dels radicals per poder manar a Catalunya. "Si el T.de G., no deroga la llei del 2 de gener, serà difícil que tornem a tenir Autonomia" diu Martínez Domingo a Última Hora	política	autonomia / centralisme (portada)
	25/12/1935	Avui fa dos anys que morí l'avi... "Donaria la vida per tornar a veure el meu pare però..." Per primera vegada, la filla de Francesc Macià parla del seu pare a un diari.	política	suport gràfic: foto de família, dibuix fet per Macià, documents...
	31/12/1935	La fi del 1934, a bord de l'"Uruguay"	política	record del cap d'any anterior dels presos de l'uruguay, esperant el judici
	04/01/1936	M. Chiappe, l'alcalde de París, parla a "Última Hora" de tot menys de política...	política	Barcelona, vacances
	06/01/1936	La Xirgu parla de Valle-Inclán a "Última hora". "Don Ramón no era un home agre; era un home rebel a totes les injustícies..."	cultura	teatre Margarita Xirgu mort Ramon Valle-Inclán
	07/01/1936	Avui fa un any que Companys, Gassol, Martí Esteve, Comorera i Mestres no han vist Catalunya... perquè els Reis van deixar una presó a les sabates de l'exGovern	política	aniversari detenció polítics catalans
	05/02/1936	"La gent no es deixarà prendre la llibertat del seus presos", diu Casares Quiroga. Un interview a bord de L'"Orinoco", camí d'Amèrica.	política	Orinoco viatge a Amèrica Galícia
Meridià	28/01/1938	Cantata en la tumba de Federico García Lorca	cultura	política Lorca Buenos Aires